

Latvijas Republikas
Satversmes tiesas sēdes stenogramma
Lieta Nr.2000-03-01
2000.gada 15.augustā

Sēdi vada Latvijas Republikas Satversmes tiesas priekšsēdētājs
Aivars Endziņš

A.Endziņš

Tiesas sēdi paziņoju par atklātu.

Tiek izskatīta lieta nr. 2000-03-01 *“Par Saeimas vēlēšanu likuma 5.panta 5. un 6.punkta un Pilsētas domes un pagasta padomes vēlēšanu likuma 9.panta 5. un 6.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 89. un 101.pantam, Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 14.pantam un Starptautiskā pakta par pilsoņu un politiskajām tiesībām 25.pantam”*.

Lieta tiek izskatīta pilnā sastāvā. Lietu izskata tiesneši Jelāgins, Ušacka, Apsītis, Čepāne, Skultāne un Lepse.

Lietas dalībnieki:

Saeimas deputātu pārstāvis — Bartaševičs un zvērinātais advokāts Ogurcovs; attiecīgās pilnvaras pievienotas lietai;

Saeimas pārstāvis — Saeimas Juridiskā biroja pārstāvis Gunārs Kusiņš.

Vai lietas dalībniekiem ir kādi lūgumi, kas saistīti ar lietas izskatīšanu? Deputātu pārstāvjiem? Nav.

Līdz ar to uzsākam lietas izskatīšanu pēc būtības. Tiks nolasīts tiesneša ziņojums.

Šajā lietā ir apvienotas divas lietas, kas ierosinātas pēc vienu un to pašu 23 7.Saeimas deputātu diviem pieteikumiem.

Pieteikumu š.g. 7.martā iesnieguši Saeimas deputāti Bartaševičs, Jurkāns, Klementjevs, Maksimovs, Sokolovskis, Mitrofanovs, Bekasovs, Rastopirkins, Golubovs, Deņisovs, Lujāns, Tolmačovs, Pliners, Solovjovs, Urbanovičs, Cilēvičs, Ādamsons, Zvejsalnieks, Salkazanovs, Čevers, Burvis, Leons Bojārs un Gundars Bojārs.

Pieteikuma iesniedzējs apstrīd Saeimas vēlēšanu likuma 5.panta 5. un 6.punkta un Pilsētas domes un pagasta padomes vēlēšanu likuma 9.panta 5. un 6.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 89. un 101.pantam, Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas, turpmāk, Konvencija, 14.pantam un Starptautiskā pakta par pilsoņu un politiskajām tiesībām, turpmāk, Pakta, 25.pantam.

Pieteikuma iesniedzējs lūdz atzīt apstrīdētās normas par spēkā neesošām no to pieņemšanas brīža.

Pieteikumā izteikts viedoklis, ka apstrīdētās normas, kas ierobežojot Latvijas pilntiesīgo pilsoņu loku, kam ir tiesības piedalīties Saeimas darbībā, tajā skaitā tiesības kandidēt un būt ievēlētam Saeimā, un pašvaldību darbībā, tajā skaitā tiesības kandidēt un būt ievēlētam pašvaldības domē, padomē, esot pretrunā ar Satversmes 101.pantu, kas neparedzot šādu pilsoņu tiesību apjoma ierobežošanu.

Pieteikumos uzsvērts, ka apstrīdētās normas liedzot pieteikt par kandidātiem un ievēlēt attiecīgi Saeimā vai pašvaldības domē, padomē Latvijas pilsoņus tieši viņu politisko uzskatu dēļ, jo laikā no 1991.gada 13.janvāra līdz 10.septembrim visas apstrīdētajās normās minētās organizācijas neesot bijušas aizliegtas un darbība tajās šajā laika posmā esot sabiedriskā un politiskā darbība, kas pati par sevi nerada neviena noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmes.

Tādējādi apstrīdētās normas esot pretrunā ar Konvencijas 14.pantu, kas nosaka, ka Konvencijā minēto tiesību īstenošana tiek nodrošināta bez jebkādas diskriminācijas, tajā skaitā arī neatkarīgi no politiskajiem vai citiem uzskatiem, gan arī ar Pakta 25.pantu, kas paredz katram tiesības un iespēju balsot un tik ievēlētam īstās, periodiskās vēlēšanās, kas notiek uz vispārēju un vienlīdzīgu vēlēšanu tiesību pamata, aizklāti balsojot, un kas nodrošina vēlētajū brīvas gribas izpausmi bez jebkādas Pakta 2.pantā minētās diskriminācijas un bez nepamatotiem ierobežojumiem. Tajā skaitā bez jebkādas atšķirības politiskās vai citas pārliecības dēļ.

Par pieteikumiem šā gada 14. un 21.martā ierosinātas attiecīgi lietas nr. 2000-03-01 “Par Pilsētas domes un pagasta padomes vēlēšanu likuma 9.panta 5. un 6.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 89. un 101.pantam, Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 14.pantam un Starptautiskā pakta par pilsoņu un politiskajām tiesībām 25.pantam” un nr. 2000-04-01 “Par Saeimas vēlēšanu likuma 5.panta 5. un 6.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 89. un 101.pantam, Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 14.pantam un Starptautiskā pakta par pilsoņu un politiskajām tiesībām 25.pantam”.

Rīkojumi par pieteikumu izskatīšanu, lēmumi par lietu ierosināšanu un rīkojumi par lietu sagatavošanu izskatīšanai pievienoti lietai.

Likumā noteiktajā kārtībā lēmuma par lietas ierosināšanu kopijas nosūtītas pieteikuma iesniedzēju pārstāvim, publicēšanai laikrakstā “Latvijas Vēstnesis” un institūcijai, kas izdevusi aktu, kurš tiek apstrīdēts — Saeimai.

Turklāt Saeimai nosūtīti arī pieteikumu noraksti un uzaicinājumi iesniegt atbildes rakstus ar lietas faktisko apstākļu izklāstu un juridisko pamatojumu.

Satversmes tiesas Kancelejas attiecīgās vēstules pievienotas lietai. Lietai pievienotas arī publicēto lēmumu par lietas ierosināšanu kopijas no laikraksta “Latvijas Vēstnesis”.

Saeima š.g. 17.aprīlī lūgusi pagarināt termiņu atbildes rakstu iesniegšanai. Saeimas priekšsēdētāja Straumes vēstule pievienota lietai.

Termiņš atbildes rakstu iesniegšanai pagarināts. Attiecīgie lēmumi un Satversmes tiesas Kancelejas vēstules pievienotas lietai.

Atbildes rakstus Saeima iesniegusi š.g. 27.aprīlī. Atbildes rakstos Saeima izsaka viedokli, ka apstrīdētās normas neesot pretrunā ar Satversmes 89. un 101.pantu, Konvencijas 14.pantu un Pakta 25.pantu un lūdz Saeimas deputātu pieteikumus uzskatīt par nepamatotiem un noraidīt.

Atbildes rakstos uzsvērts, ka Satversmes 101.pantā noteiktās tiesības piedalīties valsts un pašvaldību darbībā neesot absolūtas, bet gan saturot nosacījumu likumā paredzētajā veidā. Līdz ar to Satversme noteicot, ka šo tiesību izmantošanas veids nosakāms ar likumu. Saeimas vēlēšanu likums esot šāds likums un tajā esot paredzēts mehānisms šo tiesību īstenošanai, kā arī esot noteikts to personu loks, kurām ierobežotas tiesības tikt ievēlētām.

Saeima izsaka viedokli, ka jebkura vēlēšanu sistēma izvērtējama, ievērojot valsts politisko attīstību. Jāņemot vērā apstākļi, kādos noteikti ierobežojumi. Apstrīdētās normas esot vērstas nevis pret ideju plurālismu Latvijā, bet gan to personu kopu, kuras pavisam nesen ar aktīvu rīcību centušās aizkavēt demokrātiskas Latvijas valsts izveidošanu un Latvijas atgriešanos demokrātisko valstu saimē.

Ierobežojumu mērķis esot aizsargāt Latvijas nacionālo drošību un demokrātisko valsts iekārtu.

Ņemot vērā iepriekš minēto, kā arī to, ka vēl joprojām pastāvot nepieciešamība stiprināt valsts drošību un demokrātisko iekārtu, ierobežojumi uzskatāmi par samērīgiem minēto mērķu sasniegšanai.

Pēc būtības šie pasīvo vēlēšanu tiesību ierobežojumi nevis ierobežojot demokrātiju un ideju daudzveidību, bet gan tieši pretēji, nostiprinot demokrātiju un plurālismu.

Attiecībā uz pieteikumā izteikto viedokli, ka aizliegums vērst pret personām ar atšķirīgiem politiskiem uzskatiem, Saeima vērs uzmanību uz to, ka aizliegts kandidēt esot tikai tām personām, kuras ar savu darbošanos minētajās organizācijās apliecinājušas, ka iestājas pret Latvijas valstiskuma atgūšanu.

Atbildes rakstos norādīts, ka arī Pakta 25.pantā noteiktās tiesības tikt ievēlētām neesot absolūtas. Pakta 25.pants esot jāīsteno bez tā 2.pantā minētās diskriminācijas un nepamatotajiem aizliegumiem. Līdz ar to Pakts pieļaujot pamatotus ierobežojumus un esot jāņem vērā, ka ne jau visi ierobežojumi uzskatāmi par diskriminējošiem. Saeimas vēlēšanu likuma 5.panta 5. un 6.punkta nosacījumi esot vērsti uz teritoriālās vienotības, nacionālās drošības un demokrātiskās valsts iekārtas aizsardzību un uzskatāmi par pamatotiem un atbilstošiem Pakta 25.pantam.

Ņemot vērā iepriekš minēto argumentāciju, Saeima uzskata, ka apstrīdētās normas atbilstot Satversmes 89.pantam, kas noteic, ka valsts atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības saskaņā ar Satversmi, likumiem un Latvijai saistošiem starptautiskajiem līgumiem.

Atbildes raksti pievienoti lietai.

Tā kā lietās apstrīdētas pēc satura līdzīgu normu atbilstība vienām un tām pašām augstāka juridiska spēka normām, turklāt, abos pieteikumos ietverts līdzīgs juridiskais pamatojums un arī abos atbildes rakstos ietverts līdzīgs juridiskais pamatojums, lai sekmētu lietu vispusīgu un ātru iztiesāšanu, abas minētās lietas apvienotas vienā lietā.

Lēmums par lietu apvienošanu un ar to saistītās Satversmes tiesas Kancelejas vēstules pievienotas lietai.

Š.g. 12.maijā pieteikuma iesniedzējs uzaicināts papildināt pieteikumos ietverto juridisko pamatojumu par apstrīdēto normu atbilstību Konvencijas 14.pantam un norādīt, kuras no Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijā noteiktajām tiesībām vai brīvībām diskriminējošā veidā pārkāpj apstrīdētie akti.

Pieteikuma iesniedzējs papildinājis pieteikumā ietvertu juridisko pamatojumu, norādot uz Eiropas Cilvēku tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 1.protokola 3.pantu, saskaņā ar kuru augstās līgumslēdzējas puses apņemas ik pēc zināma laika perioda rīkot brīvas un aizklātas vēlēšanas apstākļos, kas veicina tautas viedokļa brīvu izpausmi, izvēloties likumdevēju varu.

Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka vēlēšanas nevarot uzskatīt par brīvām, ja veselas pilsoņu grupas pārstāvjiem viņu politisko uzskatu dēļ ir liegta iespēja tikt ievēlētiem parlamentā un vietējās varas institūcijās, kas nozīmējot vēlēšanu gribas brīvas izpausmes ierobežošanu, ja viņi deputātu kandidātus, attiecībā uz kuriem darbojas pasīvie vēlēšanu tiesību ierobežojumi, uzskata par vienīgi iespējamajiem saviem pārstāvjiem varas struktūrās.

Vienlaikus pieteikuma iesniedzējs nācis arī pie secinājuma, ka atsevišķas Latvijas pilsoņu tiesības piedalīties Latvijas Republikas Saeimas darbībā saskaņā ar Saeimas vēlēšanu likuma 5.panta 5. un 6.punkta noteikumiem tiek ierobežotas, pamatojoties uz šo pilsoņu politisko pārliecību un iepriekšējo nodarbošanos, kas neatbilstot ne Satversmei, ne Latvijai saistošiem starptautiskajiem līgumiem.

Attiecīgā vēstule un atbildes raksta papildinājums pievienoti lietai.

Š.g. 6.jūnijā Saeima uzaicināta izteikt viedokli par pieteikumā ietvertā juridiskā pamatojuma papildinājumu. Papildinājumā atbildes rakstam Saeima norāda, ka, ratificējot Konvencijas 1.protokolu, Latvija esot apņēmusies ik pēc zinām laika perioda rīkot brīvas un aizklātas vēlēšanas, kas veicina tautas viedokļa brīvu izpausmi, izvēloties likumdevēju varu. Satversmes 6.pants, papildinot Konvencijas 1.protokola 3.pantu, precīzi nosakot vēlēšanu principus un sistēmu Latvijā. Satversmes 9.pants nosakot vispārīgus kritērijus, kādiem personai jāatbilst, ja tā vēlas kandidēt. Vienu no tiem — pilntiesīgumu, Satversme atstājot likumdevēju kompetencē.

Saeima vērš uzmanību uz Konvencijas 14.pantā ietvertā termina “diskriminācija” būtību un to, ka atbilstoši Eiropas Cilvēktiesību tiesu praksei par diskrimināciju nevarot uzskatīt jebkuras atšķirības Konvencijā minēto tiesību piemērošanā. Vienlīdzības princips būtu pārkāpts, ja atšķirības nebūtu pamatoti un objektīvi attaisnojamas, ņemot vērā attiecīgo likumīgo mērķi un samērīgumu.

Atbildes raksta papildinājums pievienots lietai.

Lietai pievienots Saeimas vēlēšanu likums spēkā esošajā redakcijā un Pilsētas padomes un pagasta padomes vēlēšanu likums gan redakcijā uz lietas ierosināšanas brīdi, gan spēkā esošajā redakcijā. Šobrīd minētā likuma nosaukums ir Pilsētas domes, novadu domes un pagastu padomes vēlēšanu likums.

Lietai pievienoti tie minētie normatīvie akti, atbilstība kuriem tiek apstrīdēta: Latvijas Republikas Satversme, Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija un Starptautiskais pakts “Par pilsoņu politiskajām tiesībām”, kā arī akti, ar kuriem Latvija pievienojusies šiem starptautiskajiem dokumentiem — likums “Par 1950.gada 4.novembra Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvenciju” un tās 1., 2., 4., 7., 11.protokoli un Latvijas Republikas Augstākās Padomes 1990.gada 4.maijā pieņemtā deklarācija “Par Latvijas Republikas pievienošanās starptautisko tiesību dokumentiem cilvēktiesību jautājumos.”

Lietai pievienota arī virkne citu normatīvo aktu: Latvijas Republikas Augstākās Padomes lēmumi “Par Latvijas Komunistiskās partijas antikonstitucionālo darbību”, “Par PSRS valsts drošības iestāžu darbības izbeigšanu Latvijā”, “Par dažu sabiedrisko un sabiedriski politisko organizāciju darbības apturēšanu”, “Par dažu sabiedrisko un sabiedriski politisko organizāciju

darbības izbeigšanu” un likums “Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu.”

Lietai pievienoti to Saeimas sēžu stenogrammu fragmenti, kuros apspriesti Satversmes 8.nodaļa, kā arī apstrīdētās normas.

Bez tam lietai pievienoti Eiropas padomes dokumenti: Eiropas padomes Parlamentārās asamblejas rezolūcija nr. 1096 (1996.g.) “Par pasākumiem bijušo komunistisko, totalitāro sistēmu mantojumu likvidēšanā” (angļu valodā) un Satversmes tiesas neoficiāls tulkojums latviešu valodā un Eiropas padomes Parlamentārās asamblejas Juridiskās un cilvēktiesību komitejas direktīvas nr. 7568 “Par tiesiskas valsts prasībām atbilstošu lustrācijas likumu un administratīvo pasākumu garantēšanu” (angļu valodā) un Satversmes tiesas neoficiāls tulkojums latviešu valodā.

Centrālā vēlēšanu komisija uzaicināta iesniegt tās rīcībā esošos materiālus, kam varētu būt nozīme lietā.

Satversmes tiesas tiesneša attiecīgā vēstule pievienota lietai.

Lietai pievienoti arī Centrālās vēlēšanu komisijas iesniegtie materiāli: Eiropas drošības sadarbības organizācijas demokrātisko institūciju un cilvēktiesību biroja novērojumi par parlamenta vēlēšanu norisi Latvijas Republikā no 1995.gada 30.septembra līdz 1.oktobrim (pilns teksts angļu valodā) un Satversmes tiesas veikts neoficiāls teksta fragmenta tulkojums latviešu valodā, Eiropas drošības sadarbības organizācijas demokrātisko institūciju un cilvēktiesību biroja novērojumi par Latvijas Republikas parlamenta vēlēšanām un tautas nobalsošanu 1998.gada 3.oktobrī (angļu valodā) un tulkojums latviešu valodā, un lēmumi sakarā ar deputātu kandidātu svītrosānu no sarakstiem Saeimas vēlēšanām un ar tiem saistītie dokumenti — pavisam 36 materiālu kopas.

Ekspertīzes lietā nav noteiktas.

Lietu sagatavošanas termiņš Satversmes tiesas rīcībāsēdē pagarināts par diviem mēnešiem. Rīkojums par rīcībāsēdes sasaukšanu lietu sagatavošanas termiņa pagarināšanai un sēdes lēmums pievienoti lietai.

Lēmums par lietas nodošanu izskatīšanai pieņemts š.g. 28.jūlijā.

Par tiesas sēdi pienācīgi paziņots tiesas dalībniekiem. Š.g. 28.jūlijā paziņojums par tiesas sēdi nosūtīts publicēšanai laikrakstā “Latvijas Vēstnesis”, Satversmes tiesas Kancelejas vadītājas attiecīgās vēstules pievienotas lietai.

Paziņojums par tiesas sēdi laikrakstā “Latvijas Vēstnesis” publicēts š.g. 2.augustā, publikācijas kopija pievienota lietai.

Lietai pievienoti arī dokumenti, kas apliecina pieteikuma iesniedzēju pārstāvju un Saeimas pilnvarotā pārstāvja pilnvarojumus.

Ar lietas materiāliem iepazīties Saeimas pārstāvis Gunārs Kusiņš.

Vai tiesnešiem ir jautājumi ziņotājam? Nav.

Vai lietas dalībniekiem ir kādi lūgumi? Nav.

Līdz ar to vārds tiek dots pieteikuma iesniedzēju pārstāvjiem lietas faktisko apstākļu juridiskā pamatojuma izklāstam.

Atgādinu, ka saskaņā ar Satversmes tiesas reglamenta 306., 310.pantu izklāsts nedrīkst pārsniegt 30 minūtes.

Kurš no jums? Bartaševiča kungs. Lūdzu!

A.Bartaševičs

Paldies. Godātā tiesa! Saeimas vēlēšanu likuma 5.panta 5. un 6.punkts un Pilsētas domes, pagasta padomes vēlēšanu likuma 9.panta 5. un 6.punkts nosaka, ka Latvijas Republikas Saeimas vēlēšanām un Pilsētu domes un pagastu padomes vēlēšanām nevar pieteikt par kandidātiem un ievēlēt personas, kuras ir vai ir bijušas PSRS, Latvijas PSR vai ārvalstu Valsts drošības dienestu, izlūkdienestu vai pretizlūkošanas dienestu štatu darbinieki, vai kuras pēc 1991.gada 13.janvāra ir darbojušās PSKP, LKP, Latvijas PSR Darbaļaužu internacionālajā frontē, Darba kolektīvu apvienotajā padomē, Kara un darba veterānu organizācijā, Vislatvijas sabiedrības glābšanas komitejā vai tās reģionālajās komitejās, tādējādi ierobežojot Latvijas pilsoņu tiesības piedalīties Latvijas Republikas Saeimas un pašvaldību deputātu darbībā.

Šo minēto likumu normas pēc mūsu uzskata ir pretrunā ar Latvijas Republikas Satversmes 89. un 101.panta noteikumiem, kā arī pretrunā ar 91.panta noteikumiem, kur attiecīgi noteikts, ka valsts atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības saskaņā ar šo Satversmi, likumiem un Latvijai saistošiem starptautiskajiem līgumiem un ka ikvienam Latvijas pilsonim ir tiesības likumā paredzētajā veidā piedalīties valsts un pašvaldību darbībā, kā arī pildīt valsts dienestu.

Tādējādi minētā likuma noteikumi, ar kuriem ir ierobežots to Latvijas pilntiesīgo pilsoņu loks, kuriem pēc Satversmes normām ir tiesības piedalīties Latvijas Republikas Saeimas un pašvaldību darbībā, kā arī tiesības kandidēt un būt ievēlētām Latvijas Republikas Saeimā, pilsētas domē un pagastu padomē, ir pretrunā ar Satversmes 101.pantu, kas neparedz šādu pilsoņu tiesību apjoma ierobežošanu. Satversmes 91.pants paredz, ka cilvēka tiesības tiek īstenotas bez jebkādas diskriminācijas.

Bet Saeimas vēlēšanu likuma 5.panta 5. un 6.punkts un pilsētas domes un pagasta padomes vēlēšanu likuma 9.panta 5. un 6.punkts pieļauj diskrimināciju pēc politiskās piederības.

Turklāt Satversmes 89.pants nosakot, ka valsts atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības saskaņā ar Latvijai saistošajiem starptautiskajiem līgumiem, atzīst par saistošām tās Latvijā atzīto starptautisko tiesību normas, kas nav pretrunā ar Satversmi.

Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 14.pants noteic, ka konvencijā minēto tiesību un brīvību īstenošana nodrošināta bez jebkādas diskriminācijas neatkarīgi no dzimuma, rases, ādas krāsas, valodas, reliģijas, politiskiem vai citiem uzskatiem, nacionālas vai sociālas izcelsmes, saistības ar kādu nacionālu minoritāti, mantiskā stāvokļa, kārtas vai cita stāvokļa. Bet, saskaņā ar minētās konvencijas 1.protokola 3.pantu, augstās līgumslēdzējas puses apņemas ik pēc zināma laika perioda rīkot brīvas un aizklātas vēlēšanas apstākļos, kas veicina tautas viedokļa brīvu izpausmi, izvēloties likumdevēja varu.

Nevar uzskatīt vēlēšanas par brīvām, ja veselai pilsoņu grupai, vadoties no viņu politiskajiem uzskatiem, tiek liegta iespēja būt ievēlētām parlamentā un vietējās varas institūcijās, kā arī nozīmē

vēlētāju brīvas gribas izpausmes ierobežošanu, jo vēlētāji uzskata tos deputātu kandidātus, uz kuriem attiecas pasīvo vēlēšanu tiesību ierobežojumi, par vienīgi iespējamajiem viņu pārstāvjiem varas struktūrās.

Tātad mēs nonākam pie secinājuma, ka atsevišķu pilsoņu tiesības piedalīties Latvijas Republikas darbībā saskaņā ar Saeimas vēlēšanu likumu 5.panta 5. un 6.punkta noteikumiem tiek ierobežotas, pamatojoties uz šo pilsoņu pārliecību un iepriekšējo nodarbošanos. Bet tas neatbilst ne Satversmei, ne Latvijai saistošiem starptautiskajiem līgumiem.

Un to var pierādīt ar precedentiem no Eiropas cilvēktiesību tiesas, turpmāk — tiesa, prakses. Pirmkārt, spriedumā Metju, Mohnan un Kleirfait lieta pret Beļģiju. Tiesa uzsvēra, ka izteikums — apstākļos, kas veicina tautas viedokļa brīvu izpausmi, izvēloties likumdevēju varu, — būtībā nozīmē ne tikai vārda brīvību, ko aizsargā arī 10.Konvencijas pants, bet arī visu pilsoņu līdztiesību un tiesības balsot un balotēties.

Gitonas lieta pret Grieķiju. Spriedums no 1997.gada 1.jūlija. Tiesa konstatēja, ka valsts zināmā mērā pieļauj izveidot savā konstitucionālā kārtībā likumus, kuri pārvalda parlamentāriešu statusu, iekļaujot arī diskvalifikācijas kritērijus. Tomēr no kopējām interesēm garantēt deputātu neatkarību, kā arī elektorāta izvēles brīvību, kritēriji atšķiras atkarīgi no vēsturisko un politisko faktoru īpatnības katrā valstī. Situāciju skaits, kas paredzētas konstitūcijās un vēlēšanu likumdošanā daudzās Eiropas padomes saskatām valstīs rada iespējamu kritēriju izvēles dažādībai, tomēr nevienu no šiem kritērijiem nevar uzskatīt vairāk pamatotu nekā jebkuru citu, kas nodrošina cilvēku gribas izpausmes caur brīvām, taisnīgām un regulārām vēlēšanām.

Tad skaidrs, ka noteicot ierobežojumus vēlēšanu likumos, lai aizstāvētu valsts likumīgo interesi, šajā gadījumā valsts drošību, Saeima pārkāpa neatbilstoši izsludinātajam mērķim daudz svarīgākas tiesības uz brīvas gribas izpausmi.

Jo vairāk vēršu jūsu uzmanību, godātā tiesa, uz to, ka aizliedzošas normas tiek ieviestas pēc tam, kad pilnu pilnvaras laiku nostrādāja 5.Saeima un 1994.gadā ievēlētie pašvaldības orgāni. Un faktiski, eksperimentāli tika pierādīts, ka nekādu draudu valsts drošībai ierobežojumu neesamība neradīja, neskatoties uz to, ka gan Saeimā, gan pašvaldības institūcijās piedalījās cilvēki, kam pašreiz liegta iespēja balotēties valsts varas institūcijās.

Vēl gribu iepazīstināt jūs ar vienu lietu — “Sociālistiskā partija pret Turciju” un spriedums tika nolasīts 1998.gadā, kur Turcijas Sociālistiskā partija bija aizliegta ar konstitucionālās tiesas lēmumu par to, ka it kā partija darbojas pret valsts drošību. Un faktiski Eiropas cilvēktiesību tiesa pieņēma lēmumu... Konstitucionālā tiesa pieņēma lēmumu aizliegt Sociālistisko partiju, bet Eiropas cilvēktiesību tiesa pieņēma lēmumu atjaunot un atjaunot visas tiesības tai partijai. Un neskatoties uz to, ka Sociālistiskās partijas programmā bija rakstīts, ka jāņem vērā arī proletariāta diktatūra. Faktiski pat šajā gadījumā tiesa nesaskatīja draudus valsts drošībai.

Starptautiskajā paktā par pilsoņu un politiskajām tiesībām 21.pantā ir noteikts, ka katram pilsonim bez jebkādas 2.pantā minētās diskriminācijas, bez nepamatotiem ierobežojumiem jābūt tiesībām uz iespēju piedalīties valsts lietu kārtošā gan tieši, gan arī ar brīvi izraudzītu pārstāvju starpniecību, balsot un tikt ievēlētam īstās periodiskās vēlēšanās, kas notiek uz vispārējo un vienlīdzīgo vēlēšanu tiesību pamata, aizklāti balsojot, un kas nodrošina vēlētāju brīvas gribas izpausmi, ievērojot vispārēju vienlīdzību pildīt valsts dienestu savā valstī. Bet Pakta 2.pants satur normu, ka ikviena šī Pakta dalībvalsts apņemas respektēt un nodrošināt visām tās teritorijā esošajām un to jurisdikcijai pakļautajām personām šajā Paktā atzītās tiesības bez jebkādas atšķirības, kā piemēram, rases, ādas krāsas, dzimuma, valodas, reliģijas, politiskās vai citas pārliecības, nacionālās vai sociālās izcelsmes, mantiskā stāvokļa, dzimšanas vai cita statusa.

Saeimas vēlēšanu likuma 5.panta 5. un 6.punkts un Pilsētas domes, pagasta padomes vēlēšanu likuma 9.panta 5. un 6.punkts liedz pieteikties kandidātiem un ievēlēt Latvijas Republikas Saeimā, Pilsētas domēs un pagasta padomēs Latvijas Republikas pilsoņus viņu politisko uzskatu dēļ, jo laika periodā no 1991.gada 13.janvāra līdz 1991.gada 10.septembrim visas 5. un 6.punktā minētās sabiedriskās un citas organizācijas, tajā skaitā PSKP un LKP, Latvijas PSR Darbaļaužu internacionālā fronte, Darba kolektīvu apvienotā padome, Kara un darba veterānu organizācijas, Vislatvijas sabiedrības glābšanas komiteja un tās reģionālās komitejas nebija aizliegtas un darbība tajās minētajā laika posmā bija sabiedriska un politiska darbība, kas pati par sevi nerada neviena noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmes.

Tādējādi nepārprotami atsevišķu Latvijas Republikas pilsoņu tiesības piedalīties Latvijas Republikas Saeimas darbībā ar Saeimas vēlēšanu likuma 5.panta 5. un 6.punktu noteikumu un vietējo pašvaldību darbībā ar Pilsētas padomes un pagasta padomes vēlēšanu likuma 9.panta 5. un 6.punktu tiek ierobežotas, pamatojoties uz šo pilsoņu politiskās pārliecības un iepriekšējās nodarbošanās, kas neatbilst gan Satversmei, gan Latvijai saistošiem starptautiskajiem līgumiem.

Pamatojoties uz iepriekšminēto un vadoties no Satversmes tiesas likuma 16.panta 1.punktu un 9.punktu, mēs lūdzam atzīt, ka Saeimas vēlēšanu likuma 5.panta 5. un 6.punkts un Pilsētas domes un pagasta padomes vēlēšanu likuma 9.panta 5. un 6.punkts neatbilst Satversmes 89. un 101.pantam, Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 14.pantam un 1.protokola 3.pantam un Starptautiskā pakta par pilsoņu un politiskajām tiesībām 25.pantam un atzīt šos par spēkā neesošiem no pieņemšanas brīža.

Paldies.

A.Endziņš

Paldies. Vai tiesnešiem ir jautājumi? Skultānes kundze, lūdzu.

I.Skultāne

Man būtu tāds jautājums. Vai jūs uzskatāt, ka Konvencijas 1.protokola 3.panta regulējums attiecībā uz likumdevēja varas vēlēšanām aptver arī pašvaldību vēlēšanas?

A.Bartaševičs

Konkrēti šis pants, varu teikt, ka viņš neaptver, bet mēs tomēr uzskatām arī, ka tiek pārkāpts šīs konvencijas 10. un 11.pants — vārda brīvība un pulcēšanās brīvība, ko praktiski var arī pierādīt no Eiropas Cilvēktiesību tiesas prakses. Un faktiski Cilvēktiesību tiesa skata kopā ar šo 1.protokola 3.pantu arī šos divus pantus... šo pantu arī.

A.Endziņš

Apsītis, lūdzu.

R.Apsītis

Man arī ir viens jautājums. Sakiet lūdzu, vai jūs uzskatāt, ka tās personas, kas 90.-to gadu pirmajā pusē nu visai aktīvi uzstājās pret neatkarīgās Latvijas valsts izveidošanu, piederēja pie Latvijas Komunistiskās partijas vai pie citām zināmām sabiedriskām vai sabiedriski politiskām organizācijām un dažas, no kurām vēl joprojām uzstājas, teiksim, pret Valsts valodas likumu mūsu dienās, viņas ir kļuvušas lojālas Latvijas Republikai, atbalsta tās demokrātisko valsts iekārtu un tā tālāk?

A.Bartaševičs

Redziet, mēs nevaram aizliegt vārda brīvību cilvēkiem un viņi var domāt, ko viņi vēlas, ja tas neskar valsts drošību. Un es uzskatu, ka mēs nevaram ieviest kolektīvu atbildību par, pieņemsim, dažu partiju... Komunistiskās partijas vai citu organizāciju vadoņu vai atsevišķu cilvēku rīcību. Šeit to var saskatīt kā tiešu kolektīvu atbildību, tiek ieviesta ar Saeimas vēlēšanu likumu un Pilsētas domes un pagastu padomes vēlēšanu likumu.

A.Endziņš

Paldies. Tiesnese Čepāne, lūdzu!

I.Čepāne

Man būs jautājums par šīs atbildes... Jūs teicāt, ka tas neskar valsts drošību. Tad es gribētu zināt, ko jūs saprotat ar jēdzienu — atšķirīgi politiskie uzskati. Turklāt, kas ir minēti arī jūsu pieteikumā, kas ir minēti Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijā. Un proti, kontekstā ar diviem Augstākās Padomes lēmumiem 24.augustā 1991.gadā. Es varbūt nocitēšu šī 24.augusta 1991.gada lēmumu “Par dažu sabiedrisko un sabiedriski politisko organizāciju darbības apturēšanu.” Un tur ir teikts tā, ka visas šīs institūcijas, kas ir minētas, šīs organizācijas, kas ir minētas vēlēšanu likuma 5.panta attiecīgajā punktā, izplatīja aicinājumu, kurā republikas iedzīvotājiem paziņoja, ka Latvijā ieviests ārkārtas stāvoklis un aicināja visus iedzīvotājus vērsties pret tiem, kas nepakļaujas valsts ārkārtējā stāvokļa komitejas pasākumiem un tādējādi minētās sabiedriskās un sabiedriski politiskās organizācijas ir izteikušas atbalstu valsts apvērsuma organizētājiem un aicinājušas to darīt arī citiem iedzīvotājiem. Jūs teicāt, ka neskar valsts drošību. Vai jūsprāt šajā laikā tas neskāra valsts drošību? Un šie cilvēki vēl joprojām aktīvi uzstājas par šādām lietām, jo, piemēram, citās valstīs, jūs pieminējāt Beļģiju un Turciju, protams, un arī tur, teiksim, Angliju un ... tur ir dažādi politiskie uzskati, tur ir konservatīvie, liberāļi, tur ir sociāldemokrāti, zaļie, pieņemsim,... Vai jūs neinterpretētu mazlietiņ šo jēdzienu — politiskā pārlicība, politiskie uzskati?

A.Bartaševičs

Redziet, lēmums par Komunistiskās partijas aizliegšanu tika pieņemts pēc... jo bija pārkāpta Latvijas PSR konstitūcija un, pamatojoties uz šīs konstitūcijas pārkāpšanu, bija pieņemts lēmums par Komunistiskās partijas aizliegšanu un citu organizāciju aizliegšanu arī. Un tas bija izdarīts pēc 13.janvāra un krietnu laiku pēc tā termiņa. Un faktiski mēs jau esam liecinieki tam, ka deputāti, kas piedalījās un darbojās Komunistiskajā partijā pēc 13.janvāra, strādāja arī Saeimā un pašvaldībās. Un tas nozīmē, ka viņi darbojās valsts institūcijās un nekāda bīstamība un nekādi draudi valsts drošībai nebija no tā. Un tas ir faktiski pierādījums, ka atbilstošais... ka izvēlētais paņēmieni neatbilst mērķim. Un mērķis ir aizsargāt valsts drošību, bet izvēlētais līdzeklis nebija adekvāts, pēc mana uzskata.

A.Endziņš

Paldies. Tiesnese Ušacka. Lūdzu.

A.Ušacka

Man ir divi jautājumi. Pirmais jautājums būtu: vai jums ir ziņas, cik personas, kuras ir minētas apstrīdētajās tiesību normās no tā brīža, kad šīs normas stājās spēkā, zaudēja šīs tiesības būt ievēlētām attiecīgi Saeimā un pašvaldībās?

A.Bartaševičs

Jā. Es varu minēt, piemēram, Filipu Stroganovu, kas darbojās Komunistiskajā partijā, Gaļinu Fjodorovu, Alekseju Providenko, kas strādāja Daugavpils domē, ir arī citi cilvēki.

A.Ušacka

Bet, kas attiecas uz citām organizācijām kā Darba kolektīvu apvienotā padome un tā tālāk... vai ir gadījumi, kad šīm personām, kuras darbojās bija atņemtas tiesības? Vai bija tās tiesiskas?...

A.Bartaševičs

Nē, tādu laikam nebija. Es nevaru teikt, ka man ir zināmi tādi gadījumi.

A.Ušacka

Un otrs jautājums. Tātad apstrīdētajās tiesību normās attiecīgais punkts, kur runa bija par šīm personām, kuras darbojās šajās sabiedriski politiskajās organizācijās, šeit ir vārds "darbojošās"... Ko tas nozīmē jūsu prātā? Kā tiesa konstatē, ka personas darbojās?

A.Bartaševičs

Redziet, tiesa vadās no pierādījumiem. Pierādījumi var būt... pieņemsim, Centrālās komitejas sēdes protokols, kur vienkārši ierakstīts attiecīgā cilvēka vārds un tiesa to uzskatīja par pierādījumu, ka cilvēks darbojas.

A.Ušacka

Vai tas ir analogisks tam ka viņi bija biedri šajās organizācijās?

A.Bartaševičs

Faktiski jā.

A.Ušacka

Vai tomēr šeit ir individualizēta tā un ņemta vērā darbošanās pakāpe?

A.Bartaševičs

Redziet, es varu teikt, ka tiesa var uzskatīt, ja, pieņemsim, cilvēks maksāja biedru naudu... Un to var uzskatīt par pierādījumu. Arī bija tādi gadījumi. Tas nozīme, ka faktiski katram biedram, neskatoties uz to, ka viņš nepiedalījās tieši organizācijas darbībā, bet viņš maksāja biedru naudu un to var uzskatīt par pierādījumu, ka viņš veica antikonstitucionāli darbību.

A.Ogurcovs

Es atļaušos papildināt, lūdzu, šo jautājumu.

A.Endziņš

Lūdzu.

A.Ogurcovs

Daudzajās tiesās, kas notika, tieši šis jautājums bija par pamatu, ko uzskatīt, ka darbojas, vai kādā citā veidā. Un pamatā ierobežojumi iestājās pat tādos gadījumos, jeb pietika, ka sastāvēja kādā sarakstā un nekādas vispār darbības un pat ir bijuši tādi gadījumi, tas bija arī ar Ždanoku, kad tika konstatēts, ka viņa pat nezināja, ka otro reizi viņa tika ievēlēta vienā no Centrālkomitejas Revīzijas komisijām. Nekādas darbības netika veiktas. Un arī šie ierobežojumi, ja vadīties no pašlaik spēkā esošās likumdošanas, neatrisina jautājumu, ko nozīmē “darbojās”, “aktīvi darbojās”, jo jebkura pat sastāvēšana tiek uzskatīta tagad... lai uz personu būtu griezti tie ierobežojumi, kas ir paredzēti abos divos likumos. Es esmu piedalījies vairākās tiesās, tiesu prāvās un viens no pamatjautājumiem arī ir bijis šis, tas, ko jūs uzstādījāt — kā traktēt terminoloģiju “darbojās”. Un dažādas tiesas to traktē dažādi. Piemēram, Ludzas tiesa uzskatīja, ka ir nepieciešama aktīva darbība. Rīgas pilsētas Centra rajona tiesa uzskatīja, ka pilnīgi pietika, ka cilvēks sastāvēja sarakstos - jebkuras organizācijas, no tām, kurās ir ierobežojumi. Tas ir papildus jau.

A.Endziņš

Paldies. Lepses kungs, lūdzu.

A.Lepse

Jūs uzskaitījāt, kāds ir tiesu viedoklis. Kāds ir jūsu viedoklis?

A.Ogurcovs

Mans viedoklis?

A.Lepse

Šajā jautājumā.

A.Ogurcovs

Mans viedoklis ir tāds, ka mūsu likumdošana, kā jau visas pasaules likumdošana vadās no nevainības prezumpcijas. Tātad ir jābūt pierādītai individuālās personas vainai, ka viņš darbojās pret valsti, pret demokrātiju darbojās un viņa darbība ir pretrunā ar visas valsts un tautas interesēm. Tādēļ es uzskatu, ka, tas ir mans personīgais uzskats, protams, viedoklis, ka, ja persona sastāvēja kādā organizācijā, mums ir tiesu prakse... vispār tikai pasaules tiesu praksē tikai daži gadījumi, kad uzskatīja, ka sastāvēšana kādā organizācijā, pat formāla sastāvēšana kādā organizācijā ir atbildību izraisoša darbība vai bezdarbība. Tādas var uzskaitīt. Tāda ir, piemēram, bija Nirnbergas tribunālā... SS un SD organizācija, 1937.gadā MOPR tā saucamā organizācija, Padomju Savienībā tā bija Международная организация помощи революционером. 1938.gadā pēc tautības Ļeņingradā NKVD praksē latvieši... jo strādājot arhīvos es konstatēju, ka NKVD uzskatīja, ka ir organizācija, kurā pēc tautības ir apvienoti ar pretpadomju uzskatiem, ka tā ir latviešu nacionālā

organizācija, tātad uzskatīja pie tiem... Pie tam, ja organizācija, piemēram, MOPR tika aktīvi atbalstīta 1935.-1937.gadā un tie paši, piemēram, latvieši, kas dzīvoja Padomju Savienībā, viņi varēja tajā laikā totalitārā režīma apstākļos kontaktēties ar saviem radniekiem tikai caur šo organizāciju, tad 1937.-1938.gadā pats fakts, ka cilvēkam bija biedra karte, jau tika uzskatīts kā pretvalstiska darbība un cilvēki tika notiesāti. Parasti šajā gadījumā spriedums bija 15 gadi, plus 5 gadi vēlšanu tiesību...nevis ierobežošana, bet vispār atcelšana... Tas bija organizāciski.

Praktiski, mums iznāk pašlaik, ja paskatīties tā objektīvi uz šo organizāciju sastāvēšanā, pie tam ne vienmēr pierādīta, ir jau ierobežojums. Būtībā, ja izvest analogiju, tas apmēram varētu būt kā 1938.gadā bija.

A.Endziņš

Paldies. Ušackas kundze.

A.Ušacka

Man neliels precizējums iepriekšējam manam jautājumam. Vai ir pietiekami pierādījumi, dokumentālie pierādījumi, ja tiesā ir tādas lietas par šo personu kategorijām?

A.Ogurcovs

Es nesapratu jūsu jautājumu.

A.Ušacka

Vai pietiekami ir dokumentāli pierādījumi arhīvos, piemēram, par to, ka šīs personas ir darbojušās... darbojās. Es domāju, ka viņi bija biedri un tā tālāk.. vai ir saglabājušies šie...

A.Ogurcovs

Par to, ka darbojās, par to nav. Ir par to, ka sastāvēja.

A.Ušacka

Ka sastāvēja ir?

A.Ogurcovs

Bet, ka darbojās, praktiski nevienā tiesas lietā, ka būtu aktīva kāda darbība, kāda aktīva darbība... Pie tam, neatkarīgi no tā, uz ko bija vērsta. Piemēram, Revīzijas komisijā bija pārbaudīts, kā finanšu jautājumi risināti vietējās organizācijās. Tas tiesu praksē tika uzskatīts, pamatojoties uz šiem likumiem, par pietiekošu. Bet tādi pierādījumi, piemēram, ka tiešām būtu pretvalstiska darbība, tieši otrādi, jo, ja vadīties arī no krimināllikumdošanas un kriminālprakses, tad būtībā saukti pie kriminālatbildības bija tikai divas personas. 1991.gadā bija pret veselu virkni ierosinātas... Tur bija Lopatins un tā tālāk, vesela virkne personu, kādi, apmēram, 150 uzskatīti, pret kurām bija celta apsūdzība. Bet līdz spriedumam tika divas personas — tas bija Rubiks un Potreki un es nerunāju, protams, par OMON, jo viņiem pietika savas vainas, kas bija pietiekoši. Bet tie, kas nodarbojās ar kādu politisku, vai tuvu pie politiskas vai vispār pat ļoti tuvojās, tādu praktiski nebija...

A.Endziņš

Tad ir jautājums saistībā... Jūs minējāt, ka 150 un tikai divas tika sauktas pie atbildības...

A.Ogurcovs

Tas bija vismaz, es visus neatceros.

A.Endziņš

Vai tas ir tāpēc, ka nevarēja celt viņiem apsūdzību jeb tāpēc, ka šīs personas aizbrauca un pazuda no Latvijas?

A.Ogurcovs

Nē, lielāko tiesu ir Latvijā, ir... Ir dažas personas, pret kurām aizmuguriski tika celta un izsludināta meklēšana, piemēram, pamatā tas bija lielāko tiesu no... nu Antifejevs, Gončarenko, kas bija saistīti ar OMON un dažas personas vēl, par kurām, es pašlaik nezinu, ir vai nav, bet par citām lielāko tiesu ir izbeigts sakarā ar to, ka viņu darbībās nav nozieguma sastāva. Visas personas, viņas šeit pamatā dzīvo, viņas uzstājas kā liecinieki daudzās lietās, piemēram, Rubika lietā, OMON lietā un ir lēmumi par to, ka kriminālvajāšana pret viņiem ir izbeigta, jo nav nozieguma sastāva.

A.Endziņš

Lūdzu, Lepses kungs.

A.Lepse

Sakiet, lūdzu, bet saskaņā ar Komunistiskās partijas statūtiem viens no šās partijas, kā saka, šīs partijas stūrakmeņiem ir tas, ka partijas biedram šajā partijā ir jādarbojas aktīvi. Ja viņš aktīvi šajā partijā nedarbojās, viņš tika slēgts ārā no partijas. Tas jums ir zināms?

A.Ogurcovs

Nekādā gadījumā. Nebija tāda, nebija nekur teikts... Pamatā bija, cik es atceros, bija...

A.Lepse

Tad jūs Komunistiskās partijas statūtus lasījīs neesat?

A.Ogurcovs

Es esmu lasījis, bet jūs drusku nepareizi traktējat. Tur ir citādi teikts. Tur bija statūtos teikts, ka Komunistiskajā partijā var sastāvēt tie, kas atzīst programmu, kas piedalās tās organizācijas darbībā, nebija vārda "aktīvi"... un maksā...

A.Lepse

Piedalās?

A.Ogurcovs

Piedalās, jā.

A.Lepse

Bet kā var piedalīties darbībā neaktīvi? Piedalīties darbībā?

A.Ogurcovs

Ir aktīva un pasīva darbība. Var, piemēram, piedalīties... ļoti daudzām personām palika, piemēram, biedru kartes. Arī pēc 1991.gada septembra, kuras neizmeta, bet tas nozīmē, ka sastāvēja kādā partijas organizācijā, jo lielāko tiesu, ja paskatīties arī Komunistiskās partijas vēsturi, lielāko tiesu mums tepat Latvijā, aktīva piedalīšanās bija tāda, ka apmeklēt partijas sapulces un viss. Tā bija ļoti

daudziem tāda sastāvēšana partijā. Un cilvēkiem partijas stāžs skaitījās. Nevienu neslēdza ārā. Slēdz tādā gadījumā, ja nemaksāja biedru naudas.

A.Endziņš

Paldies. Man ir jautājums Bartaševiča kungam. No jūsu pieteikuma izriet, ka jūs apstrīdat arī ārštata darbiniekus Valsts drošības komitejā. Vai jūs neuzskatāt, ka daļā par ārštata darbiniekiem lieta būtu izbeidzama?

A.Bartaševičs

Nē, neuzskatām, jo faktiski Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijā ne tikai pieņemts... tūlīt... Starptautiskā pakta par pilsoņu un politiskajām tiesībām 25.pantā teikts, ka aizliegta diskriminācija arī ne tikai pēc politiskās, bet arī pēc citas pārliecības. Un faktiski mēs uzskatām, ka šeit arī ir ierobežojums pēc pārliecības un pēc iepriekšējas nodarbošanās, kas nozīmē, ka cilvēks arī var nedarīt neko kaitīgu valstij, bet uzskatīts par bīstamu personu un sakarā ar to tiek atņemtas pilsoņu tiesības tam. Jo pats par sevi fakts, ka cilvēks strādāja Valsts drošības komitejā nenozīmē, ka viņš var būt kaitīgs vai bīstams valstij.

A.Endziņš

Mans jautājums bija saistībā ar to, ka 1994.gada janvārī pieņemtais likums, pašvaldību, noteica, ka bija štata darbinieki, pēc tam štata vai ārštata darbinieki, kas skāra drošības struktūru. Pēdējās izmaiņas ir izdarītas 2000.gada 4.aprīlī — grozījumi Pilsētas domes un pagastu padomes vēlēšanu likumā. Tur ir tikai štata darbinieki. Ārštata vairāk nav. Mans jautājums tādā aspektā bija.

A.Bartaševičs

Bet bijušie ārštata darbinieki un štata darbinieki... Protams, mūsu pieteikums attiecas tikai uz tiem, kas ir bijušie štata darbinieki, nevis uz tiem, kas pašreiz darbojas izlūkdienestā un daļēji... Tas attiecas... protams, ja norma ir likvidēta, mūsu pieteikums neattiecas uz tām normām.

A.Endziņš

Man ir vēl viens jautājums. Tīri tehniskas dabas jautājums. 23.maija papildinājumā atbildes rakstam otrās rindkopas pirmspēdējā rindā jums ir rakstīts: pasīvie vēlēšanu tiesību ierobežojumi. Vai tā ir tehniska kļūda un būtu jābūt pasīvo vēlēšanu tiesību ierobežojumi?

A.Bartaševičs

Attiecas uz pasīvo vēlēšanu tiesību ierobežojumu.

A.Endziņš

Tātad ir tehniska rakstura kļūda, ja?

A.Bartaševičs

Jā.

A.Endziņš

Paldies.

Vēl kādi jautājumi ir? Skultānes kundze.

I.Skultāne

Man viens jautājums būtu. Bartaševiča kungs, pieteikumā jūs uzsverat tieši šo aizliegumu kandidēt politisko uzskatu dēļ tām personām, kuras ir darbojušās sabiedriskās organizācijās laika periodā no 13.janvāra 1991.gada līdz 10.septembrim 1991.gadam, kad šīs organizācijas nav bijušas aizliegtas. Jūs īpaši šos datumus uzsverat. Jūsu viedoklis attiecībā uz laika periodu pēc 10.septembra 1991.gadā, kad šīs sabiedriskās organizācijas tika aizliegtas?

A.Bartaševičs

Ja cilvēki darbojas aizliegtā organizācijā, protams, uz viņu var attiecināt ierobežojumus, bet ir jautājums, vai šis... ir cits jautājums, vai šīs organizācijas bija aizliegtas likumīgi un tas jau ir cits jautājums. Mēs, protams... mūsu nostāja uz to ir, lai atjauno tiesības tiem cilvēkiem, kas līdz šim brīdim darbojās...

I.Skultāne

Līdz šodienai vai līdz 10.septembrim 1991.gadam?

A.Bartaševičs

Līdz 10.septembrim.

I.Skultāne

Līdz 1991.gadam... Jo pieteikumā jūs lūdzat vispār šīs normas atzīt par spēkā neesošām.

A.Bartaševičs

Jā, nu šeit var sadalīt šo jautājumu. Es jau teicu, ka... uz divām, ja... Un faktiski pieteikumā mēs prasām vispār atcelt, jo mēs uzskatām, ka šis lēmums nebija pieņemts korekti... Es domāju Augstākās Padomes lēmumu par šīs organizācijas aizliegšanu. Bet to, ka mēs rakstām līdz 10.septembrim nozīmē tikai to, ka nebūtu godīgi aizliegt un likt kādus ierobežojumus cilvēkam, ja viņš strādā likumīgā organizācijā.

A.Endziņš

Paldies. Ir vēl tiesnešiem jautājumi? Lepses kungs, lūdzu.

A.Lepse

Man viens jautājums. Sakiet, lūdzu, jūs sakāt, ka šīs organizācijas ar likumu nebija aizliegtas... šeit uzskaitītās...

A.Bartaševičs

Līdz 10.septembrim.

A.Lepse

Nebija aizliegtas... Viņas bija ar kādu likumu atļautas?

A.Bartaševičs

Bet ziniet, demokrātiskā valstī uzskata tā, ka viss, kas nav aizliegts, ir atļauts.

A.Lepse

Tajā laikā bija demokrātiska valsts? Kura bija gāzta?

A.Bartaševičs

Ziniet, es uzskatu, ka tas neattiecas uz lietas būtību, vai bija demokrātiskas valsts...

A.Lepse

Nē... nu bet, ja nebija ar likumu aizliegts... Ar kuru likumu viņas atļāva?

A.Bartaševičs

Ar PSRS likumiem.

A.Lepse

Ar kādiem?

A.Bartaševičs

Nu pašreiz es nevaru jums pateikt precīzi, ar kādiem likumiem, bet ar to pašu Latvijas PSR Konstitūciju.

A.Lepse

Ar kuru pantu?

A.Bartaševičs

Tur, kur atļauts...

A.Ogurcovs

Es atļaušos jums atbildēt uz šo jautājumu — 4., 6. un 49.punkts Latvijas PSR Konstitūcijā. Ko, lūdzu?

A.Lepse

Nocitējiet.

A.Ogurcovs

Piedošanu, man nav pienākums citēt. Man ir pilnīgi pietiekoši, ka es atsaucos. Es domāju, ka Konstitucionālās tiesas... mūsu tautas visaugstākās tiesas locekļi pietiekoši zina...Latvijas PSR konstitūciju... Tas nav mans viedoklis, piedošanu, šis viedoklis ir izteikts Augstākās Padomes lēmumos. Tā laika lēmumos. 1991.gada septembra lēmumos.

A.Endziņš

Paldies. Ir vēl tiesnešiem jautājumi?

I.Čepāne

Es vēlreiz. Jūs teicāt, ka Augstākās Padomes lēmums nebija pieņemts korekti. Kāpēc?

A.Bartaševičs

Jā. Jo bija... uz tā lēmuma pieņemšanas pamatā bija likts Latvijas PSR Konstitūcijas pārkāpšana. Un, kā mēs dzirdējām no godājamā tiesneša, tajā laikā nebija likumīgas varas un demokrātiska valsts.

A.Endziņš

Tad Augstākā Padome nebija likumīga vara?

A.Bartaševičs

Nē, nu tā var saprast.

A.Lepse

Nu tā jūs sakāt... atvainojiet.

A.Endziņš

Bez diskusijas lūdzu tikai! Ja!

A.Bartaševičs

Un faktiski... Nu tas arī viss.

A.Endziņš

Paldies.

Saeimas pārstāvim, Kusiņa kungam, jautājums.

G.Kusiņš

Man būtu pieci jautājumi.

A.Ogurcovs

Piedošanu, tikai kuram no mums?

G.Kusiņš

Es nosaukšu un tad varbūt... Viens jautājums konkrēti Bartaševiča kungam par to, ko viņš izteica.

Pieteikumā un arī jūsu runā, Bartaševiča kunga runā, bija norādīts, ka ierobežojums, kas ir šajā 5.panta 6.punktā ir it kā pret citādu politisku uzskatu paudējiem. Mans jautājums ir tāds: vai šobrīd tie cilvēki, kas, teiksim, darbojās šajās aizliegtajās organizācijās līdz 1991.gada 13.janvārim, bet nedarbojās šajās organizācijās pēc 13.Janvāra, Latvijā var dibināt partiju un paust tieši tādus pašus politiskus uzskatus, kādus viņi ir pauduši toreiz?

A.Ogurcovs

Es atbildēšu uz šo jautājumu. Nu, faktiski, var dibināt. Tas ir norādīts tieši Augstākās Padomes lēmumā, ka sastāvēšana Komunistiskajā partijā un citās organizācijās neliedz bijušajiem Kompartijas biedriem dibināt citas partijas. Tas ir pirmais. Apvienoties ir tiesības jebkuriem pilsoņiem. Cits jautājums — kādiem mērķiem. Ja ir centieni darboties pretvalstiski, protams, tas ir aizliegams un tas ir sodāms. Bet, ja darbība nav pretrunā ar Satversmi, nav pretrunā ar Latvijas

tautas interesēm, tādā gadījumā tādas tiesības ir un viņas nav atceltas. Lēmums līdz šim laikam nav atcelts.

G.Kusiņš

Tad vai es pareizi sapratu, ka, teiksim, tie, kas toreiz pauda tādus uzskatus līdz 13.janvārim, bet nedarbojās vairs pēc 13.janvāra šobrīd var...

A.Ogurcovs

Skatoties, kādus uzskatus... Ko jūs domājat...

G.Kusiņš

Jūs norādījāt, ka tas ir ierobežojums pret citādu politisku uzskatu paudējiem. Jūs arī nenorādījāt, kādu politisku uzskatu.

A.Ogurcovs

Jā, jo cilvēkiem ar saviem politiskajiem uzskatiem ir Latvijā tiesības apvienoties dažādās organizācijās, tajā skaitā arī partijās.

G.Kusiņš

Paldies.

Otrs jautājums. Kā zināms, likuma "Par Valsts drošības komitejas dokumentu izmantošanu, saglabāšanu, sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu", laikam, 14.pants paredz, ka šie ierobežojumi uz šiem cilvēkiem ir spēkā 10 gadus, respektīvi, viņi ir atceļami pēc 10 gadiem. Man būtu jautājums tāds: sakiet lūdzu, kāds jūsu prāt bija šis mērķis, kāpēc šie 10 gadi ir noteikti?

A.Ogurcovs

Piedošanu, es domāju, ka uz šo jautājumu jums būtu vienkāršāk atbildēt, jo jūs pārstāviet likumdevēju un tādēļ, kādas bija domas likumdevējam, nosakot šo termiņu, jums būtu vieglāk noteikti... Es kā advokāts esmu tikai likuma pildītājs un, ja likumā ir noteikts, tad likums ir jāpilda. Bet kāda ideja bija, tas ir likumdevēja...

G.Kusiņš

Jā, bet šobrīd tas ierobežojums ir attiecībā uz VDK štata darbiniekiem. Tātad šie ierobežojumi ir spēkā 10 gadus no likuma spēkā stāšanās brīža. Kāpēc, jūsuprāt, ir šie 10 gadi? Vai tas ir kaut kas...

A.Ogurcovs

Es nevaru atbildēt, jo es neesmu likumdevējs, neesmu piedalījies likumu izstrādāšanā.

G.Kusiņš

Paldies.

Trešais jautājums. Sakiet, lūdzu, cik iepriekšējā režīma, nu tā nosacīti saucot, iepriekšējā režīma amatpersonas, izņemot Noviku un Farbtuhu, ir pēc Latvijas Republikas neatkarības sodītas par padomju okupācijas laikā... nu, ka viņas ir pārkāpušas vispāratzītos cilvēktiesību principus?

A.Ogurcovs

Bet kāda tam attiecība ar pieteikumu? Pieteikums jau ir cits... mums jau šeit nav ne apelācijas, ne kasācijas instance un ne krimināllietu izskatīšana...

G.Kusiņš

Tātad jūs nesaskatāt saistību?

A.Ogurcovs

Nekādu.

G.Kusiņš

Paldies.

A.Ogurcovs

Jebkurā gadījumā, ja cilvēks, kurš ir izdarījis kādu noziegumu, viņam par to ir jānes atbildība.

G.Kusiņš

Un pēdējais jautājums tieši Ogurcova kungam. Jūs sniedzāt tādu vispusīgu informāciju par to, kā tiesas interpretē šo jēdzienu "darbojās". Jūs, acīmredzot, esat bijis klāt šajos procesos un jums ir vispusīga informācija. Sakiet, lūdzu, kā jums šķiet, tad vaina ir šajā vēlēšanu likumā jeb atšķirīgajās... atšķirīgu tiesu atšķirīgajās interpretācijās šo ierobežojumu piemērošanā?

A.Ogurcovs

Šeit nu ir tāds jautājums, uz kuru atbildēt ar vienu teikumu nevar. Pirmkārt, protams, pats likums bija... pieņemsim, es uzskatu, ka drusku sasteigti pieņemts. Es runāju par 1991.gadu un 1990.gadu, kad tapa pamats vēlākajām izmaiņām, un viņš tika sasteigts un tādēļ arī bija formulējumi pielaisti, kuri pielaiž dažādu interpretāciju ne tikai, protams, no pušu viedokļa, bet arī no tiesas viedokļa. Tātad, šeit ir abi divi komponenti, no mana viedokļa. Tas ir mans personīgais viedoklis.

G.Kusiņš

Paldies.

Un pēdējais jautājums Bartaševiča kungam. Es pierakstīju, jūs teicāt, ka šeit var saskatīt kolektīvo atbildību, ja mēs runājam par šādiem ierobežojumiem. Bet tad mans jautājums būtu tāds: vai jūs uzskatāt, ka tiesas šīs lietas arī izskata kaut kā kolektīvi?

A.Bartaševičs

Tiesa izskata lietas par piederību tai vai citai organizācijai, bet nevis par konkrētu kaitējumu valstij no šīs personas puses.

G.Kusiņš

Bet, cik es sapratu, lietas skata attiecībā uz konkrētu personu, individualizētu personu.

A.Bartaševičs

Uz konkrētu personu piederības pie konkrētas organizācijas nevis pēc tā, ko viņi nodarīja pret Latvijas valsti.

G.Kusiņš

Paldies. Man viss.

A.Endziņš

Paldies. Nav jautājumu tiesnešiem?

Paldies. Tādā gadījumā vārds tiek dots Saeimas pārstāvim lietas faktisko apstākļu juridiskā pamatojuma izklāstam.

Atgādinu arī, ka laika limits ir 30 minūtes. Lūdzu!

G.Kusiņš

Godātā tiesa! Kā izriet no pieteikuma par lietas ierosināšanu, pieteikuma iesniedzēju pārstāvja runām, iesniedzēji uzskata, ka šie Saeimas vēlēšanu likuma, pašvaldību vēlēšanu likuma ierobežojumi neatbilst Latvijas Republikas Satversmes 89., 101.pantam, Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvības aizsardzības konvencijas 14.pantam un Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 25.pantam.

Šādam pieteikuma iesniedzēju viedoklim nevar piekrist, jo, manuprāt, tas nav vispusīgi juridiski pat. Jāsaka tā, ka šī lieta ir ļoti nozīmīga. Tai neapšaubāmi ir tālejošas sekas un tā patiešām nav vienkārša. Tādēļ vispirms laikam būtu nepieciešams sniegt vispārīga rakstura argumentus šajā lietā un pēc tam izanalizēt gan Saeimas vēlēšanu likumu un varbūt arī pašvaldību vēlēšanu likumu, lai gan pēc savas būtības šobrīd uz šodienu abas normas gan tur, gan tur ir vienādā redakcijā.

Pirmkārt, ir jāatzīst, ka tiesības piedalīties vēlēšanās arī demokrātiskās valstīs vienmēr tiek ierobežotas. Piemēram, vecums, pilntiesīgums un tā tālāk. Un šādu ierobežojumu rezultātā vēlēšanu kopums vienmēr ir mazāks par pilsoņu kopumu. Šajā gadījumā svarīgi ir šo ierobežojumu pamatot. Piemēram, pēc Kārļa Dišlera uzskata vispārības princips tiek regulēts loģiskās pamatotības un nepieciešamības robežās. Arī citur juridiskajā literatūrā, piemēram, International Law Human Right, Oxford (1993.gads) atzīst, ka vēlēšanu tiesības var tik pakļautas ierobežojumiem, kas nav patvaļīgi un netraucē tautas gribas brīvu izpausmi.

Līdz ar to var secināt, ka teorētiski vēlēšanās ir tiesības piedalīties visiem, kam ir vēlēšanu tiesības un šo tiesību pamatoti ierobežojumi ir pieļaujami tikai tiktāl, ciktāl tie nenonāk pretrunā ar Satversmes 1.pantā minēto demokrātijas jēdzienu, vispārīgu vēlēšanu būtību un citiem Satversmes pantiem. Tas ir konkretizēts Satversmes 8., 9.pantā un arī Saeimas vēlēšanu likumā.

Vienlaikus, protams, jāpatur prātā, ka vēlēšanu tiesību ierobežojumi tiek uztverti samērā jūtīgi un kā izņēmumi no principa tie, protams, ir interpretējami šauri.

Otrkārt, demokrātiskā valstī ir atzīts tā sauktais paš aizsargājošās demokrātijas princips. Tas nozīmē, ka samērīguma proporcionalitātes vai, citiem vārdiem, proporcionalitātes principa ietvaros demokrātiskā valsts iekārta ir jāaizsargā no cilvēkiem, kuri apdraud vai kuri ētiski nav kvalificēti kļūt par demokrātiskās valsts pārstāvjiem politiskā vai pārvaldes līmenī. Attiecīgi noteikumi piemēroti konkrētiem vēsturiskiem politiskiem apstākļiem pastāv, piemēram, Francijā, Itālijā, Vācijā, Spānijā, Grieķijā. Šo noteikumu jēga ir novērst ne vien aktuālus draudus valsts drošībai, bet arī nodrošināt, ka pilsoņi nebūtu spiesti kā valsts varas reprezentants akceptēt personas, kuras ar

savu darbību ir pierādījušas, ka tās nav bijušas lojālas demokrātiskai valsts iekārtai. Ja tiktu pieņemts pretējais un akceptēts princips — klausies uz maniem šodien vārdiem un neskaties uz maniem vakardienas darbiem — tad tas var iedragāt ticamību un līdz ar to arī leģitimitāti. Tas, manuprāt, radītu demokrātiskiem pilsoņiem nepārvaramu sirdsapziņas konfliktu. Jebkuras publiskas varas izpausmes leģitimitāte tomēr ir absolūta demokrātijas prasība.

Treškārt, ņemot vērā, ka tika apstrīdēta likuma atbilstība Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību konvencijai, svarīga ir arī precīza šī starptautiskā dokumenta izpratne. Kā zināms, Saeima šo konvenciju apstiprināja ar likumu un es vēlētos vērst godātās tiesas uzmanību uz likuma 4.pantu, ka Latvija atzīst par obligātu Eiropas Cilvēktiesību tiesas sniegto konvenciju un tās protokola interpretāciju, jo tam ir ļoti būtiska nozīme, ka Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir vienīgā institūcija, kas ir pilnvarota savos spriedumos sniegt konvencijas un protokola interpretāciju. Un kuras interpretācija tādēļ šinī gadījumā iznāk caur likumu Latvijas valstij saistoša.

Pieteikuma iesniedzēji jau pieminēja dažus Cilvēktiesību tiesas spriedumus, bet jāsaka tā, ka līdz šim tiesa nav spriedusi par precīzi šādiem gadījumiem un ir spriedusi tikai par demokrātijas aizsardzībai domātu ierobežojumu pieļaujamību attiecībā uz civildienesta ierēdņiem un policistiem. Taču tiesa šajās lietās ir sniegusi vispārīga rakstura argumentāciju, kas ir izmantojama arī citās lietās. Un šinī gadījumā, ja mēs paskatāmies to argumentāciju, varam salīdzināt ar vēlšanu tiesību ierobežojumiem.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa 1995.gada 26.septembra spriedumā FOHT pret Vāciju tika akceptēts tā sauktais paš aizsargājošās demokrātijas princips. Tiesa konstatēja... tiesa rīkojās, balstoties uz pieņēmumu, ka demokrātiskai valstij ir tiesības prasīt no civildienesta ierēdņiem lojalitāti pret tiem konstitucionāliem principiem, kuri ir šīs valsts pamatā. Šajā sakarā tā ņem vērā Vācijas pieredzi Veimāras Republikas laikā un rūgtajā periodā, kad sekoja tās režīma sabrukumam līdz pat pamatlíkuma pieņemšanai 1949.gadā. Vācija vēlējās izvairīties no šādas pieredzes, dibinot valsti, kurā ir jābūt demokrātijai, kura spēj pati sevi aizsargāt.

No sprieduma argumentācijas izriet, ka tiesa atzīst paš aizsargājošās demokrātijas principu leģitimitāti, ka demokrātijai ir jāspēj pašai sevi aizsargāt. Bez tam tiesas argumentācija ir, ka jāņem vērā konkrētās valsts vēsturiski politiskā situācija. FOHT lietā uzstādītos principus tiesa vēlreiz apstiprināja savā 1999.gada 20.maija spriedumā Rekvēnija pret Ungāriju. Šajā lietā tiesa īpaši norādīja uz vēsturiski politiskās situācijas argumenta leģitimitāti Austrumeiropas postsociālistisko valstu kontekstā.

Kāds tad ir vēsturiski politiskais fons Latvijā? Labi zināms, ka Latvijas valsts attīstības ceļš 20.gadsimtā nav bijis viegls un skaudru vēstures notikumu dēļ Latvijai nācies pārvarēt autoritārus un totalitārus režīmus. Un līdz ar to Latviju vēl aizvien nevar pieskaitīt tā sauktajām tradicionālajām klasiskajām demokrātijām. Latvija salīdzinoši nesen, tikai 1990.gada 4.maijā pasludināja un tikai 1991.gada 23.augustā reāli atguva valstisko neatkarību un demokrātisko valsts iekārtu.

Īpaši svarīgi ir šīs vērtības nosargāt, turklāt darīt to demokrātiskā un tiesiskā ceļā. Tādēļ Latvija kā jauna demokrātija nevar izvairīties no atbildes uz jautājumu — ko darīt ar iepriekšējā antidemokrātiskā režīma reprezentantiem un represīvo orgānu darbiniekiem. Visu aizmirst uz režīmā cietušo rēķina vai tomēr mēģināt rast zināmu taisnīgu izlīdzinājumu. Zināmu taisnīgu izlīdzinājumu. Aprūtinot šo spēku pārsakņošanas demokrātiskās iekārtas varas pozīcijās. Tāda ir realitāte un to nevajadzētu aizmirst.

Atgriežoties pie lietas Rekvēnija pret Ungāriju attiecībā uz Eiropas Cilvēktiesību konvenciju, tiesa arī norādīja uz īpašo valsts rīcības brīvību, ko tā, ievērojot savu vēsturisko pieredzi ar iepriekšējo

totalitāro režīmu, var izmantot, lai nodrošinātu savu demokrātiju. Vajadzības gadījumā samērīguma principa ietvaros arī ierobežotu atsevišķu grupu politiskās līdzdalības tiesības.

Tātad, Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir atzinusi, ka interpretējot konvenciju, jāņem vērā vēsturiski politiskā situācija. Citiem vārdiem sakot, jebkura vēlēšanu sistēma izvērtējama, ievērojot valsts politisko attīstību. Ir jāņem vērā vēsturiski politiskie apstākļi, kādos noteikti šie ierobežojumi.

Tagad pāriesim pie konkrētiem ierobežojumiem gan Saeimas vēlēšanu likumā, gan pašvaldību vēlēšanu likumā.

Tātad 5.punkts noteic, ka Saeimas vēlēšanām nevar pieteikt par kandidātiem un Saeimā nevar ievēlēt personas, kuras ir vai ir bijušas PSRS, Latvijas PSR vai ārvalsts Valsts drošības dienesta, izlūkdienesta vai pretizlūkošanas dienesta štata darbinieki. 6.punktā noteikts, ka Saeimas vēlēšanām nevar pieteikt par kandidātiem un Saeimā nevar ievēlēt personas, kuras pēc 1991.gada 13.janvāra darbojušās PSKP, LKP, Latvijas PSR Darbaļaužu internacionālajā frontē, Darba kolektīvu apvienotajā padomē, Kara un darba veterānu organizācijā, Vislatvijas sabiedrības glābšanas komitejā un tās reģionālajās komitejās.

Pieteikuma iesniedzēji uzskata, ka šie ierobežojumi ir pretrunā ar Satversmes 101.pantu. Šādam viedoklim nevar piekrist, jo tas neatbilst Satversmes 101.panta patiesajai būtībai. Kā zināms, Satversmes 101.pants nosaka, ka šajā pantā garantētās tiesības tiek konkretizētas likumā, kas skaidri un nepārprotami izriet no 101.panta teksta: likumā paredzētajā veidā. Likumā paredzētajā veidā. Tādējādi likumdevēja rīcība atbilst 101.pantam un tiesību aktu formā... tiesību aktu formā pārkāpuma nav. Taču, kā izriet no pieteikuma, apstrīdēta netiek tiesību akta forma, bet gan šā akta saturs. Protams, ka vēlēšanu tiesības ierobežojošam likumam, šinī gadījumā, Saeimas vēlēšanu likumam un pašvaldību vēlēšanu likumam, atbilstoši Satversmes 1. un 89.panta prasībām, ir jāatbilst vispārējiem tiesiskas valsts likumdošanas principiem. Sperot vienu soli tālāk, pēc būtības galvenais jautājums te ir — vai vēlēšanu likuma 5.panta un pašvaldību vēlēšanu likuma 9.panta ierobežojumi ir attaisnojami ar leģitīmu mērķi un atbilst no Satversmes 1.panta izrietošajam samērīguma principam. Vai tie ir pamatoti, samērīgi ar mērķi, kurus valsts vēlējusies sasniegt, to prasa arī Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 14.panta un Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 25.panta noteikumi.

Tad, kādi ir šo ierobežojumu pamatojumi jeb kāda ir ierobežojumu attaisnojamība? Vispirms par 5.panta 5.punktu. Aizliegums ārzemju, pirmām kārtām, PSRS okupācijas varas bijušo un esošo drošības dienestu darbiniekiem kļūt par Saeimas deputātiem vispirms izriet no nacionālās drošības interesēm un Latvijas teritoriālās vienotības. Tas attiecas ne tikai uz esošajiem, bet arī uz bijušajiem šo orgānu štata darbiniekiem, kuri nav to deklarējuši atklātībai, jo viņi joprojām ir pakļauti šantāžai.

Otrs iemesls aizliegumam bijušajiem un esošajiem drošības dienesta darbiniekiem kļūt par Saeimas deputātiem ir saistīts ar demokrātiskā valstī nepieciešamo sabiedrības uzticību savas valsts politiskajiem reprezentantiem. Tiem ir jāuzrāda zināms politiskās lojalitātes un demokrātiskās politiskās ētikas minimums. To nevar atzīt attiecībā uz personām, kuras strādāja okupācijas varā tiešās apspiešanas un tiešo represiju aparātā.

Attiecībā uz 5.panta 6.punktu. Kā zināms, neatkarības atgūšanas laikā bija personas, kuras vēlējās saglabāt Latvijā totalitāri demokrātisku režīmu... nedemokrātisku režīmu un pretojās neatkarības atgūšanai. Personas, kuras bija PSKP, Darbaļaužu internacionālajā frontē, Darba kolektīvu apvienotajā padomē, Kara un darba veterānu organizācijā, Vislatvijas sabiedrības glābšanas komitejā un tās reģionālajās komitejās, darīja to īpaši aktīvi. Saeimas vēlēšanu likuma un arī pašvaldību vēlēšanu likuma punkts ir vērst pret tām personām, kuras pēc 1991.gada 13.janvāra

darbojās šajās organizācijās pret to personu kopu, kura pavisam nesen ar aktīvu rīcību centās aizkavēt demokrātisku Latvijas valsts izveidošanu.

Attiecībā uz 6.punktu jāsaprot, ka šeit primāras ir demokrātiskas sabiedrības leģitīmās intereses prasīt no saviem politiskajiem reprezentantiem zināmu lojalitātes un politiskās ētikas minimumu. Personas, kuras aktīvi piedalījušās cīņā pret neatkarīgu un demokrātisku Latviju, šādu valstiskās un demokrātiskās lojalitātes un ētikas minimumu uzrādīt nevar. Latvijas valstī, ievērojot to, ka tā ir jauna demokrātija, ir jābūt īpaši rūpīgai, lai neļautu tiem, kuri izšķirošajos brīžos aktīvi mēģināja nožņaupt gan Latvijas valsts neatkarību, gan demokrātisko valsts iekārtu, pārsakņoties jaunās varas pozīcijās šajā demokrātiskajā valstī. Tādā veidā apdraudot jaunās demokrātijas ticamību un līdz ar to leģitimitāti sabiedrībā. Līdz ar to var apgalvot, ka abi ierobežojumi, 5.panta 5. un 6.punkts un arī pašvaldību vēlēšanu likuma 9.panta 5. un 6.punkts, ir pamatoti, pie kam, vairākkārt pamatoti un šajā jomā Satversmes 101.panta pārkāpumu nav.

Godātā tiesa! Nākošais jautājums, kuram ir izšķiroša nozīme šajā lietā — vai Saeimas vēlēšanu likuma, pašvaldību vēlēšanu likuma attiecīgie ierobežojumi vienlaikus ir arī samērīgi, jo nepietiek, ka tie ir pamatoti. Tiem obligāti ir jābūt arī samērīgiem. Ņemot vērā, ka Latvijas valsts praktiski nepiemēroja nekādas krimināltiesiskas sankcijas pret personām, kuras izšķirīgajā brīdī ar savu līdzdalību likumā minētajās organizācijās un institūcijās bija stiprinājušas šo pretvalstisko spēku pozīcijas, kas aktīvi cīnījās pret šo valsti un demokrātisko iekārtu, tad atsevišķi amatu ieņemšanas ierobežojumi diez vai var tikt uzskatīti par nesamērīgiem. Pretējā gadījumā šim smagajam noziegumam pret demokrātiju vispār nebūtu nekādas sekas, kas savukārt būtu pretrunā ar taisnīguma principu un paš aizsargājošās demokrātijas principu, kuru ir atzinusi Eiropas Cilvēktiesību tiesa.

Pirmkārt, runājot par 5.panta 5.punktu, es vēlētos vērst tiesas uzmanību uz likumu “Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu, personas sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu”. Šā likuma 17.pantam ir ļoti nozīmīgs nosaukums — “Sadarbības fakta konstatēšanas noilguma termiņš.” Pēc 10 gadiem no šā likuma spēkā stāšanās dienas personas sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu nav pieļaujama un tās iespējamo sadarbību ar VDK nedrīkst izmantot tiesiskajās attiecībās ar šo personu. Likums ir spēkā no 1994.gada 3.jūnija, tātad ierobežojums nav beztermiņa, bet ir spēkā līdz 2004.gada jūnijam.

Otrkārt, runājot par Saeimas vēlēšanu likuma 5.panta 5.punktu un attiecīgo pašvaldību vēlēšanu likuma punktu, es vēlētos vērst tiesas uzmanību uz attiecīgo vēlēšanu likumu, kurā noteikts, ka kandidātu izsvīturošana no kandidātu saraksta nav administratīvi patvaļa, bet gan pamatojas uz individuālu tiesas spriedumu. Tātad, personām šobrīd ir garantēta taisnīga tiesas aizstāvība, tiesības izmantot advokātu un viss pārējais.

Arī aplūkojot 5.panta 6.punktu, es, pirmkārt, vēlētos vērst tiesas uzmanību uz faktu, ka tas paredz individuālu nevis kolektīvu atbildību, tas ir, ierobežojums neattiecas uz visiem minēto organizāciju biedriem, bet gan tikai uz tiem, kas pēc 1991.gada 13.janvāra darbojās šajās organizācijās.

Ko tad nozīmē vārds “darbojās”? Latviešu valodas vārdnīcas dod vienu no skaidrojumiem — ilgāku laiku veikt ko, aktīvi piedalīties kādos pasākumos. Manuprāt, tas ļoti precīzi izsaka šo būtību. Tā nav vienkārša sastāvēšana.

Otrkārt, es vēlētos vērst arī uzmanību uz to, ka gan vēlēšanu likuma 13.pants, gan pašvaldību vēlēšanu likuma attiecīgais pants arī nosaka, ka kandidātu izsvīturošana no kandidātu saraksta, ja viņš ir sastāvējis šādās organizācijās, nav administratīva patvaļa, bet arī pamatojās uz individuālu tiesas spriedumu. Tātad personām šobrīd arī ir garantēta taisnīga aizstāvība, tiesības izmantot advokātu.

Ņemot vērā iepriekšminēto, kā arī to, ka vēl joprojām pastāv nepieciešamība stiprināt Latvijas valsts drošību, demokrātisko iekārtu, šie ierobežojumi ir uzskatāmi par samērīgiem minēto mērķu sasniegšanai. Kā norādīts jau Saeimas atbildes rakstā, pēc būtības abi šie pasīvo vēlēšanu tiesību ierobežojumi to pieņemšanas laikā un arī šobrīd nevis ierobežo demokrātiju, bet nodrošina demokrātijas turpināšanos Latvijā.

Līdz ar to, var uzskatīt, ka labums, ko Latvijas sabiedrība kopumā iegūst ar minētajiem ierobežojumiem, ir lielāks nekā atsevišķu personu tiesību ierobežojums un Satversmes pārkāpuma, manuprāt, šeit nav.

Pieteikuma iesniedzēji uzskata, ka abi šie likumi ir pretrunā ar Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 14.pantu un 1.protokola 3.pantu. Kaut arī Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 1.protokola 3.pantā nav ietverti konkrēti kritēriji, saskaņā ar kuriem valsts var noteikt ierobežojumus, šīs tiesības nav absolūtas. Uz 1.protokola 3.pantā minētajām vēlēšanu tiesībām ir attiecināma vispārējā ierobežojuma noteikšanas kārtība, vai noteiktajam tiesību ierobežojumam ir likumīgs mērķis un vai tas ir nepieciešams demokrātiskā sabiedrībā. Kā jau atzīmēts iepriekš, šiem ierobežojumiem ir likumīgs mērķis, ir pamatojums un tie ir samērīgi.

Attiecībā uz konvencijas 14.panta termina “diskriminācija” būtību, es vēlētos vērst tiesas uzmanību, ka Eiropas Cilvēktiesību tiesa, tā sauktajā “beļģu valodniecības lietā” ir atzinusi, ka par diskrimināciju nevar uzskatīt jebkuras atšķirības Eiropas Cilvēktiesību konvencijas minēto tiesību piemērošanā. Un princips būtu pārkāpts, ja atšķirības nebūtu pamatoti un objektīvi attaisnojamas, ņemot vērā attiecīgo likumīgo mērķi un samērīgumu.

Līdz ar to var uzskatīt, ka Saeimas vēlēšanu likums šobrīd nav pretrunā ar Eiropas Cilvēktiesību konvencijas pantiem. Jāpiemin, ka arī valsts rīcības brīvība būtu jāņem vērā, jo, nosakot demokrātijas aizsardzībai nepieciešamos ierobežojumus, valsts attiecībā uz Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 14.panta un Pakta 25.panta noteiktajām tiesībām bauda lielu rīcības brīvību. Šajā gadījumā, ievērojot šī mērķa svarīgumu, ir jāņem vērā Latvijas valsts specifiskais, vēsturiski politiskais fons — cīņa par neatkarību un demokrātiju un atsevišķu politisko grupējumu nostāja šajā cīņā.

Visbeidzot, pieteikuma iesniedzēji uzskata, ka šie ierobežojumi neatbilst Pakta 25.pantam. Arī šim viedoklim nevar piekrist, jo, kā Satversmes 101.pantā, tā arī Pakta 25.pantā noteiktās tiesības tikt ievēlētām nav absolūtas. Kā jau norādīts Saeimas atbildes rakstā, tās jāsteno bez 2.pantā minētās diskriminācijas un nepamatotiem, es vēlreiz uzsveru, nepamatotiem ierobežojumiem. Līdz ar to, Pakts pieļauj pamatotus ierobežojumus, samērīgus ierobežojumus un jāņem vērā, ka ne jau visi ierobežojumi uzskatāmi par diskriminējošiem.

Vēlēšanu likuma ierobežojumi ir vērsti uz teritoriālās vienotības, nacionālās drošības un demokrātiskās valsts iekārtas aizsardzību. Un šā iemesla dēļ ir uzskatāmi par pamatotiem un atbilstošiem Pakta 25.pantam.

Visbeidzot. Pieteikuma iesniedzēji uzskata, ka vēlēšanu likuma ierobežojumi neatbilst Satversmes 89.pantam. Kā zināms, 89.pants noteic, ka valsts atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības saskaņā ar Satversmi, likumiem un Latvijai saistošiem starptautiskajiem līgumiem. Ņemot vērā šeit minēto argumentāciju, uzskatām, ka nav pārkāpta ne Satversmes, ne Latvijai saistošo starptautisko līgumu noteikumi un tādējādi nav pamata uzskatīt, ka vēlēšanu likuma nosacījumi būtu pretrunā ar Satversmes 89.pantu.

Godātā tiesa, uzskatām, ka pie visiem šiem minētajiem argumentiem aizliegums kandidēt uz Saeimas deputāta amatu personām, kuras pieder pie vēlēšanu likuma divām kategorijām, ir

pamatots, objektīvs un proporcionāls attiecībā uz mērķi, kādu likumdevējs ir vēlējis sasniegt — stiprināt Latvijas valsts demokrātisko iekārtu, valstisko neatkarību. Līdz ar to nav uzskatāms, ka ir pārkāpts Satversmes 89., 101.pants, Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību konvencijas 14.pants un Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 25.pants. Šā iemesla dēļ lūdzam minēto pieteikumu uzskatīt par nepamatotu un pilnībā noraidīt.

Paldies.

A.Endziņš

Paldies. Man būtu jautājums, precizējošas dabas jautājums. Kāds ir precīzs Pakta nosaukums latviešu valodā?

G.Kusiņš

Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām.

A.Endziņš

1990.gada 4.maija Deklarācijā šis pakts ir nosaukts Starptautiskais pakts par pilsoņu un politiskajām tiesībām. Šādā te Saeimas izdotā likumdošanas aktu krājumā arī tas pats. Jūsu atbildes rakstā ir pilsoniskās... Tieši tāpēc arī tāds precizējošs jautājums tiek uzdots.

G.Kusiņš

Es varētu paskaidrot. Jāsaka tā, ka šo paktu oficiālā valoda... neviena no pakta oficiālajām valodām nav latviešu. Līdz ar to ir latviešu literatūrā, latviešu juridiskajā literatūrā patiešām ir sastopami vairāki atšķirīgi tulkojumi. Starptautiskais pakts par civilajām un politiskajām tiesībām, kas acīmredzot ir radies no kļūdaina tulkojuma no krievu valodas — гражданских и политических прав. Tad es esmu sastapis arī — Starptautiskais pakts par pilsoņu un politiskajām tiesībām un vēl vienā izdevumā es esmu sastapis arī — par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām. Manuprāt, šeit nav runa par to, ka tie ir trīs dažādi atšķirīgi dokumenti, tas vienkārši ir tādēļ, ka nav latviešu valodā apstiprināta šī pakta nosaukuma un, protams, ka jums ir taisnība, ka tad, kad tika apstiprināts šis pakts, tad tika izvēlēts viens no šiem nosaukumiem.

A.Endziņš

Paldies. Kādi jautājumi ir tiesnešiem? Jā, lūdzu, Čepānes kundze.

I.Čepāne

Satversmes tiesa ir saņēmusi atbildi no Centrālās vēlēšanu komisijas. Jūs droši vien iepazināties. Un tur mēs jautājam, cik tad personas ir svītrotas no vēlēšanu sarakstiem gan Saeimas vēlēšanās, gan arī pašvaldību vēlēšanās. Šeit atbilde netiek dota. Varbūt, ka jums ir kas zināms, cik varētu būt aptuveni —simts, desmit, piecdesmit?

G.Kusiņš

Man nav precīzi zināms. Es arī interesējos Centrālajā vēlēšanu komisijā, viņi teica, ka šādas precīzas atbildes sniegšanai ir nepieciešams laiks un viņi to nevar veikt tik ātri, ņemot vērā vēl, ka iepriekšējās Centrālās vēlēšanu komisijas dokumenti ir nodoti arhīvā. Līdz ar to tas prasīja laiku atkal pieprasīt un tā. Man nav šobrīd zināms, uz cik personām tas ir ticis piemērots. Katrā ziņā pēc lietā esošajiem dokumentiem izriet, ka šo personu skaits ir kaut kur starp desmit un divdesmit, bet tas ir tikai no lietā esošajiem dokumentiem.

I.Čepāne

Varbūt, ka pieteikuma iesniedzēju pārstāvjiem ir zināms?

A.Ogurcovs

Ziņu tādu precīzu nav, bet mūsu viedoklis ir tāds, ka pat, ja tiek pārkāpts kaut vai vienas personas tiesības, tas ir...

I.Čepāne

Es jautāju par skaitu...

A.Ogurcovs

Diemžēl nav. Es apmēram tikai varu pateikt.

I.Čepāne

Paldies.

A.Endziņš

Paldies. Man ir Kusiņa kungam jautājums. Kāds ir jūsu viedoklis, vai Saeimas vēlēšanu likums ir speciālā tiesību norma attiecībā pret Satversmes normām par Saeimas vēlēšanām jeb nē?

G.Kusiņš

Nu redziet, Saeimas vēlēšanu likums nevar tikt uzskatīts par kaut ko speciālāku tajā nozīmē, ka tas var kaut kā nepamatoti un neargumentēti papildināt Satversmi. Bet kā zināms, Satversmē ir teikts, ka tiesības kandidēt ir pilntiesīgiem Latvijas pilsoņiem un šo pilntiesīgumu Satversme neizskaidro tuvāk un tuvāk tas ir izskaidrots Saeimas vēlēšanu likumā. Nebūtu arī pamata apgalvot, ka, teiksim, šeit ir jābūt... ja, teiksim, ja šādas personas var vēlēties, tad viņas var arī tikt ievēlētas. Jo teiksim, ir arī vecuma atšķirības starp vēlēšanu... starp tiem, kas piedalās vēlēšanās tiesībām un tiem, kas var tikt ievēlēti. Tā kā es neuzskatu, ka šeit tas būtu interpretējams tā, ka kaut kāds speciālais likums. Tas ir vienkārši likums ar citu rangu, tas ir, ar likuma rangu, šim likumam nav Satversmes rangs un šis likums... šim likumam ir jāatbilst Satversmes 1.pantam, šim demokrātijas jēdzienam.

A.Endziņš

Bet jautājuma būtība ir tāda — vai vispār var, teiksim, vēlēšanu likumu traktēt kā speciālo tiesību normu attiecībā pret Satversmes normu.

G.Kusiņš

Nu es nedomāju, ka tā drīkst darīt, jo jāņem vērā, ka Satversme ir tieši interpretējams dokuments un nebūtu uzskatāms tā, ka, teiksim, ja ir vēlēšanu likums, tad tas ir speciālā tiesību norma, jo princips - vispārējā speciālā tiesību norma - ir attiecināms tikai tad, ja ir vienāda juridiska spēka dokumenti. Bez tam, es gribu pateikt, ka nu šis nav vienīgais ierobežojums. Teiksim, Krimināllikuma 44.pantā ir arī paredzēts blakussods — tiesību ierobežošana ieņemt noteiktu amatu valsts vai pašvaldību institūcijās, un es arī nevaru apgalvot, ka šis Krimināllikuma pants jau pats par sevi ar šādu nosaukumu ir pretrunā ar, teiksim, Satversmes 101.pantu vai Satversmes 1.pantu.

A.Endziņš

Mans jautājums bija saistībā ar to, ka lietai pievienotie tiesas spriedumi, saskaņā ar kuriem vispārējās jurisdikcijas tiesas Saeimas vēlēšanu likumu traktē kā speciālo tiesību normu attiecībā pret Satversmi.

G.Kusiņš

Jā, es esmu iepazinies ar lietas materiāliem un ar šiem tiesas spriedumiem. Man tas izraisīja izbrīnu. Manuprāt, šeit ir kļūda un šeit zināma taisnība varbūt ir pieteikuma iesniedzēju pārstāvim Ogurcova kungam, kurš teica, ka tiesas ļoti dažādi interpretē Latvijas tiesību normas un šāda interpretācija, manuprāt, ir skaidri pretrunā ar tiesiskas valsts principiem, jo nevar teikt, ka, teiksim, Saeimas vēlēšanu likums ir speciālā tiesību norma. Līdz ar to, tas var paredzēt kaut ko vairāk un Centrālās vēlēšanu komisijas instrukcija vēl var paredzēt kaut kādus desmit citus ierobežojumus. Tā kā šeit, manuprāt, tā vaina nav tajā vēlēšanu likumā, bet gan parasto tiesu, ja tā var teikt, rajonu (pilsētu) tiesu veikto tiesību normu interpretācijā.

A.Endziņš

Paldies. Vēl viens jautājums. Atbildes rakstā ir apgalvots, ka aizliegts kandidēt tikai tām personām, kuras ar savu darbošanos minētajās organizācijās apliecināja, ka iestājas pret Latvijas valstiskuma atgūšanu. Attiecīgā priekšlikuma autori Saeimas vēlēšanu likuma apspriešanas gaitā, kā tas izriet no stenogrammas, kas ir pievienota lietai, Grīnblats, 72.lapaspusē, atsaucas uz Augstākās Padomes lēmumu par organizāciju darbības izbeigšanu, taču šajā dokumentā izvērtēta galvenokārt šo organizāciju vadības darbība. Un turklāt īpaši uzsvērts, kā jau šeit izskanēja, bijušo ierindas biedru tiesības apvienoties citās organizācijās un iesaistīties sabiedriskajā darbībā. Vai laikā no 1991.gada janvāra līdz 24.augustam ikviena darbība minētajās organizācijās uzskatāma par viennozīmīgu darbošanos pret Latvijas valstiskuma atgūšanu?

G.Kusiņš

Redziet, manuprāt, šeit teorētiski tā pilnīgi kā ar nazi novilkēt nav iespējams, ņemot vērā, ka šeit būtu izvērtējama šīs personas darbība, jo vēlēšanu likums tieši arī paredz to: ja viņas ir darbojušās šajās organizācijās. Es uzskatu, ka šeit var būt ļoti atšķirīgi tiesas spriedumi, un kā es sapratu no pieteikuma iesniedzēja pārstāvja Ogurcova kunga piemēriem, tad, teiksim, Ludzā ir bijusi viena interpretācija, Rīgā ir bijusi cita interpretācija, es pieļauju, ka šeit nav iespējams veikt teorētisku tādu interpretāciju, kā ar nazi nogriezt, ko tas precīzi nozīmē. Jāskatās katrā konkrētajā gadījumā, jo, es vēlreiz gribu vērst tiesas uzmanību uz to, ka šie ir individuāli izskatāmi ierobežojumi attiecībā uz katru konkrētu personu.

A.Endziņš

Un tad man ir jautājums abiem lietas dalībniekiem. Pirmām kārtām, kā lietas dalībnieki vērtē Eiropas drošības un sadarbības organizācijas, citu starptautisko novērotāju ieteikumus, kuri tika izteikti pēc 6. un 7.Saeimas vēlēšanām, kuri ir pievienoti lietas materiāliem?

A.Bartaševičs

Nu es uzskatu, ka novērotāju mērķis bija sekot, vai viss bija pareizi un likuma rāmjos, tieši pastāvošo likumu rāmjos, kas ir, ja ir runa par vēlēšanām, vai vēlēšanas notiek Latvijas likumdošanas rāmjos, nevis, vai Latvijas likumdošana atbilst starptautiskajām saistībām un Satversmei.

A.Endziņš

Bet vai jūs esat iepazinušies ar šiem slēdzieniem un secinājumiem?

A.Bartaševičs

Diemžēl, nē.

G.Kusiņš

Jā, šo novērotāju atzinumos var atrast to, ka viņi ir pievērsuši uzmanību šiem ierobežojumiem. Tajā pašā laikā es gribētu vērst tiesas uzmanību uz to, ka novērotāju statuss tomēr nav konvencijas oficiālo interpretētāju statuss. Un šeit būtu jāņem vērā tas, ka viņi atsaucās ne tikai uz konvencijām, bet arī uz EDSO dokumentiem, uz Kopenhāģenas dokumentiem un citiem dokumentiem, kuriem ir rekomendējošs raksturs, kas formāli, ja mēs paskatāmies tā no tīri juridiskā viedokļa, vai tas Latvijai ir saistošs, vai tas nav juridiski saistošs, tad, ja runātu konkrēti, tad būtu jāskata tikai Eiropas Cilvēktiesību konvencija un arī Pakts, uz ko pieteikuma iesniedzēji norādīja.

A.Endziņš

Tad otrs jautājums ir. Kāda ir jūsu attieksme pret Eiropas padomes Parlamentārās asamblejas rezolūciju nr. 1096 no 1996.gada (lietas materiālos latviešu valodā tulkojums no 222. līdz 225.lappusei) un Eiropas padomes Parlamentārās asamblejas Juridiskās un cilvēktiesību komitejas direktīvām tiesiskas valsts prasībām atbilstoša lustrācijas likuma ar administratīvu pasākumu garantēšanai un tieši saistībā ar šo direktīvu 6.punktu, kur ir komiteja izteikusi šādu viedokli: lustrācija nav jāattiecinā uz vēlētam institūcijām, ja vien pats kandidāts to nevēlas, jo vēlētajiem ir tiesības ievēlēt tos, ko viņi vēlas. Atņemt vēlēšanu tiesības ar tiesas lēmumu drīkst vienīgi notiesātam noziedzniekam, tas nav administratīvs, bet krimināltiesisks lēmums. Tā ir kā direktīva un šī direktīva, šī rezolūcija Eiropas padomes Parlamentārajā asamblejā, kas ir 1996.gada 27.jūnijā pieņemta, 13.punktā ir teikts: tādējādi Asambleja ieteic darīt visu, lai nodrošinātu lustrācijas likuma līdzīgu administratīvu pasākumu atbilstību tiesiskas valsts prasībām, lielāku uzmanību pievēršot demokratizācijas procesam un cilvēktiesību apdraudēšanas iespējai ar atsauci uz šo dokumentu 7568.

G.Kusiņš

Jā. Jāsaka tā, ka, pirmkārt, jāpievērš uzmanība, ka tie ir divi dažādu institūciju dokumenti. Viens ir Eiropas padomes Parlamentārās asamblejas dokuments un otrs ir Eiropas padomes Parlamentārās asamblejas divu komisiju — Juridiskās un Cilvēktiesību komisijas — pieņemts dokuments. Tātad šeit stingri būtu jāvērtē, kāds ir šo dokumentu juridiskais rangs un statuss, kādas sekas rada šāds dokuments. Bez tam, ja jūs uzmanīgi aplūkosiet šos dokumentus, jūs redzēsiet, ka Eiropas padomes Parlamentārā asamblejā gan ir atsauce uz šo komisijas direktīvu, bet nav tieši tāda e punkta, ka lustrācija nav jāattiecinā uz vēlētam institūcijām. Tieši varbūt atšķirīgi ir 12.punkts, 11. un 12.punkts šajā rezolūcijā, ka Asambleja atzīmē, ka dažas valstis attieksmē pret personām, kuras, saskaņā, nav sodāmas, bet kuras iepriekšējā totalitārā režīma laikā ieņēmu augstus amatus un atbalsta režīmu, ir uzskatījušas par nepieciešamu veikt tādas administratīvus pasākumus kā lustrāciju, tad Asambleja uzsver, ka vispār šie ierobežojumi atbilst demokrātiskas valsts principiem, ja vien ievēro zināmus nosacījumus. Pirmkārt, ja vaina ir nevis kolektīva, bet individuāla, un šeit Saeimas vēlēšanu likumā jūs skaidri varat redzēt, ka ir individuāli tiesas spriedumi nevis kolektīvi tiek atzīti, ka, teiksim, visi kādas organizācijas biedri ir uzskatīti par vainīgiem *a priori*. Un tad tā jāpierāda katrā atsevišķā gadījumā, tātad ir konkrēts tiesas spriedums. Varētu strīdēties vai, teiksim, ja nav tiesas sprieduma, kaut kāda administratīva patvaļa varētu būt, bet ja ir tiesas spriedums un ja tas ir pierādīts katrā konkrētā atsevišķā gadījumā, tad, ir uzsvērts, ir nepieciešama individuāla nevis kolektīva lustrācijas likuma piemērošana. Un otrkārt, jāgarantē taisnīga aizstāvība, tas ir, nevainības prezumpcija un tiesības griezties tiesā. Es savā pamatojumā tieši to arī norādīju, ka, manuprāt, pašreizējais regulējums gan Saeimas vēlēšanu likumā, gan pašvaldību vēlēšanu likumā garantē šo taisnīgo aizstāvību ar tiesas procesa starpniecību. Un šādu pasākumu mērķis nedrīkst būt atbērbība. Nu tas nu nav... neizriet ne no Saeimas vēlēšanu likuma, ne no pašvaldību vēlēšanu likuma.

A.Endziņš

Un kā jūs vērtējat šajās direktīvās, ko Eiropas padomes Parlamentārā asamblejas Juridiskā un Cilvēktiesību komisija ir izteikusi, ka principā lustrācijas process būtu valstīs jāizbeidz līdz 1999.gada 31.decembrim un 5 gadu termiņš...

G.Kusiņš

Jā, nu ir jāsaka tā, ka šis ir 1996.gadā jūnijā pieņemts un pateikts, ka no 1996.gada tiek apzināts, ka līdz 1999.gadam to it kā vajadzētu pabeigt. Man liekas, ka šāda mehāniska termiņa noteikšana zināmā mērā ir pretrunā arī paša dokumenta saturā minētajiem principiem. Tas, ka... tad ir jāskatās, vai ir iespējas apdraudēt šo demokrātiju, vai šī dzīvotspējīgā demokrātija ir izveidojusies šajā valstī, šeit nevar likt par pamatu pilnīgi visas valstis un pilnīgi vienu datumu. Manuprāt, tā ir tāda mehāniska, tāda pilnīgi nu grūti pat izskaidrojama, kāpēc pilnīgi visām valstīm 1999.gada 31.decembris. Manuprāt, ir jāskatās, vai ir iestājušies tie nosacījumi, vai demokrātija ir stabila. Teiksim, ja runā par Latviju, tad... ja tik tiešām parādās runa par balsu pirkšanu Valsts prezidenta vēlēšanās un pēc tam nekas nenotiek, vai mēs varam runāt par demokrātiski nostabilizējušos valsti, vai tad, ja rodas konflikts starp likumdevēju un izpildvaru, vai tad mēs varam runāt par pilnīgi nostabilizējušos demokrātiju? Ja izpildvara mēģina izdarīt spiedienu uz tiesu varu un sods pēc tam neseko, nav nekāda soda pēc tam... ja valsts nespēj tikt galā ar aizdomām par politisko korupciju, ja priekšvēlēšanu aģitācijā tiek izmantota klaji banāniska balsu pirkšana, ja valsts amatpersonu uzkrājumi pēkšņi sasniedz fantastiskus apmērus un nav skaidrs, no kurienes tas ir radies, tad mēs varam runāt par stabilu demokrātiju? Manuprāt nē.

A.Endziņš

Paldies.

Ušackas kundze. Lūdzu.

A.Ušacka

Man ir jautājumi. Pirmais jautājums būtu attiecībā uz šo Starptautisko paktu par pilsoņu un politiskajām tiesībām. Vai jums ir zināma Cilvēktiesību komitejas prakse, izskatot šīs sūdzības ANO sistēmā, tur ir tāds diskriminācijas tests, kā viņi nosaka, vai tā ir diskriminācija vai nav diskriminācija.

G.Kusiņš

Nē, diemžēl man nav zināms šādi precedenti, kā tas ir ticis vērtēts, jo katrā gadījumā viņi skatās konkrētu ierobežojumu attiecībā uz šo testu. Un tā kā es jau teicu, tad konkrētu, precīzu piemēru, vai teiksim, citās lietās es neesmu atradis pilnīgu analogiju, pilnīgu precedentu, tad ir jāpiemēro vienīgi tā esošā analogija, bet ziņu man nav. Paldies.

A.Ušacka

Un otrs jautājums par šo svarīgo proporcionalitātes principu. Un tā pirmā izpausme ir šis leģitīmais mērķis, kur nebūtu varbūt strīdu, bet otrs, ja tas ir nepieciešams, šis ierobežojums, lai šo mērķi sasniegtu. Tātad, nav citas metodes, lai šo mērķi sasniegtu, cita paņēmiena. Tātad, mans jautājums būtu — kāpēc Latvijas likumdevējs izvēlējās, tātad, šo paņēmieni — ierobežot tiesības būt ievēlētiem, ja ir citi varbūt maigāki paņēmieni, ko mēs redzam pasaulē, arī postkomunistiskajās valstīs, ka tomēr ir sasniegts šis leģitīmais mērķis.

G.Kusiņš

Nu jāsaka tā, ka Austrumeiropas valstis šeit nav gājušas vienu ceļu. Ir ļoti atšķirīga prakse katrā valstī, gandrīz vai atšķirās, un jāsaka, ka beidzamajā laikā ir tāds kā kaut kāds otrs vilnis atkal pievērsties šai lustrācijas problēmai it kā no jauna. Un, manuprāt, šis otrs vilnis ir saistīts ar to, ka sabiedrībā nav nostiprinājusies atziņa, ka jaunais režīms ir ticis galā ar vecā režīma recidīviem. Līdz ar to nav sabiedrības uzticamības jaunajam režīmam, kurā ir pārsakņojušies kādi vecā nedemokrātiskā režīmā pārstāvji. Manuprāt, tas ir tas lakmusa papīrs, kas precīzi arī parāda — ir vai nav. Vai varēja izvēlēties kādus maigākus un kāpēc tieši, teiksim, Latvijas likumdevējs izvēlējās šo? Nu jāsaka tā, ka uz to varēs pēc tam, man liekas, ļoti ilgi un zinātniski meklēt variantus, kāpēc tieši tā. Jāsaka tā, ka bieži vien šie ierobežojumi ir noteikti ar samērā minimālu balsu pārsvaru un, manuprāt, arī tās diskusijas un tās Saeimas stenogrammas, kas ir pievienotas lietai, liecina par to, ka šie panti aizvien un aizvien ir bijuši ļoti ilgu, nogurdinošu debašu objekts. Vienmēr. Arī 6.Saeimā mēs varam redzēt, ka bija iesniegti priekšlikumi slēgt vispār viņus ārā. Tajā pašā laikā tiek atkal mēģināts runāt, vai tie štata vai ārštata darbinieki, bet, ja mēs paskatāmies vispārēju likuma attīstību

no šo ierobežojumu noteikšanas brīža, teiksim, 5.Saeimas vēlēšanās 1993.gadā un pašvaldību vēlēšanās pēc tam, tad jāsaka, ka likums neapšaubāmi ir kļuvis demokrātiskāks. Pirmkārt, ir samazināts no štata un ārštata tikai uz štata darbiniekiem, otrkārt, noteikti, kas būtu atzīmējams, ir paredzēta nevis administratīva patvaļa, ka Centrālā vēlēšanu komisija pati var izvērtēt, vai, teiksim, attiecībā uz Kaula izslēgšanu, vai viņš ir darbojies vai viņš nav darbojies. Nu tad Centrālā vēlēšanu komisija skatījās tos materiālus, kad viņš pēc janvāra notikumiem... kad runāja televīzijā un kā to katrs uztvēra. Šeit ir konkrēts, manuprāt, juridiski ļoti precīzs ceļš — tiesas spriedums. Un šis tiesas spriedums ir ieviests pēc tam. Manuprāt, 1997.gadā bija vispirms Saeimas vēlēšanu likumā un pēc tam pašvaldību vēlēšanu likumā tika ieviests šis konkrētais, ka tas ir tiesas spriedums.

Bez tam ir attiecībā uz šo sadarbību ar Valsts drošības komiteju, tad arī ir speciāls likums, speciāls process — tiesas spriedums, kurš abām pusēm tiek nodrošināts. Man ir grūti pateikt, vai ir iespējami kaut kādi citi maigāki risinājumi. Šeit jāņem vērā katras valsts politiskā situācija. Šeit nevar teikt, ka ir viena mēraukla piemērojama, teiksim, Latvijai un Čehijai vai Latvijai un Slovēnijai, un Lietuvai, un tā tālāk.

A.Endziņš

Man būtu varbūt tāds jautājums. Jūs iepriekš jau savā runā runājāt, ka deputātam ir jābaida vēlēšanu uzticība. Bet partijas... cik mums ir partijas pārstāvētas Saeimā?...

G.Kusiņš

Sešas.

A.Endziņš

Sešas... Tas nozīmē, ka vēlētajiem ir balsojuši par dažādām partijām. Un vai varam uzskatīt, teiksim, ja kāds ir balsojis par "Tēvzemei un Brīvībai"/LNNK, cits ir balsojis, teiksim, par LNNK... piedošanu, par "Latvijas ceļu" vai par sociāldemokrātiem, ka viņi neuzticas kādam no šiem te deputātiem?

G.Kusiņš

Nē, redziet, tas, ka ...

A.Endziņš

Kas izvērtē šo te šajā aspektā tieši, ka jūs sakāt, ka jābūt ir ar augstu uzticamības pakāpi...

G.Kusiņš

Es domāju tā, ka es pieminēju arī, atbildot uz vienu jautājumu, tos, manuprāt, vairākus apstākļus, kas liecina, ka Latvijā diemžēl vēl nav nostabilizējusies demokrātija pilnā mērā. Es uzskatu, ka tie priekšvēlēšanu notikumi, kas ir bijuši vairākās vēlēšanās, liecina par to, ka ir iespējams ļoti krasi izmainīt šo situāciju, ļoti īsā laikā, ar visai apšaubāmām metodēm. Līdz ar to, manuprāt, ir jāņem vērā, ka ir jāpastāv kaut kādai uzticamībai cilvēkam tad, kad viņš aiziet uz jaunas demokrātiskas valsts iestādi, teiksim, pēc kādiem 5 gadiem. Un ja tajā iestādē, tajā pašā krēslā viņš redz tieši to pašu cilvēku, kas strādāja šajā iestādē desmit gadus atpakaļ un vērsa pret viņu represijas, tad viņš saka — nu tagad zini, es esmu tagad cits cilvēks un tagad ir citi laiki - tad es neredzu, ka viņam ir uzticība demokrātijai. Viņš neticēs tīri psiholoģiski.

A.Endziņš

Paldies. Ir vēl tiesnešiem jautājumi? Nav.

Saeimas deputātu pārstāvjiem?

A.Bartaševičs

Runājot par izvēlēto līdzekļu samērīgumu un mērķi Jūs savā uzrunā atļāvāt šādus pieņēmumus. Ja viņš ir VDK darbinieks, tad tas nozīmē, bijušais VDK darbinieks, viņš pakļauts šantāžām, un cits pieņēmums, ja cilvēks darbojas kaut kādā organizācijā, komunistiskajā partijā vai citur, tur ir izklāstīts likumā, tad tas nozīmē, ka viņš aktīvi cīnījies pret neatkarību. Pēc jūsu domām tad, vai tiesa pareizi tulko šo likumu, jo viņa skata, nevis ko konkrēti darīja cilvēks šajā organizācijā, bet, ka viņš vispār kaut ko darīja organizācijā. Vai tas ir pareizs tulkojums, pēc jūsu uzskata?

G.Kusiņš

Jā. Redziet, šeit ir jāņem vērā tas, ka, pirmkārt, likums par šo dokumentu izmantošanu, saglabāšanu un sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu stingri pasaka, ko nozīmē sadarbības fakts. Tas neattiecinā uz visiem, teiksim, uz VDK šoferiem šī lieta neattiecas, nu, ja viņš vadāja cilvēku, tas nenozīmē, ka viņš... viņš var būt pat formā, pat strādāja šajā institūcijā, pat skaitījās kadru daļā, bet tas nenozīmē, ka viņš ir darbojies, ja mēs runājam par likumu, par VDK šā likuma izpratnē.

Un šeit ir uzmanīgi jāņem vērā arī otrs. Attiecībā uz šo aizliegto organizāciju. Es savā runā arī mēģināju teikt, ka tas neattiecas uz visiem šo organizāciju biedriem. Tas nekādā gadījumā nevar tikt attiecināts uz visiem šo organizāciju biedriem. Bez tam, es pieļauju, ka ir tāda organizācija, ir tādi šo organizāciju biedri, kas līdz 1991.gada janvārim pauda kaut kādus uzskatus, bet pēc tam viņi vairs nedarbojās šajās organizācijās, viņi vai nu ir izstājušies, vai kā citādi. Bet nevar pierādīt, ka viņi ir darbojušies. Un, ja nevar pierādīt, tad ir vispārējās tiesvedības princips, ka ir nevainīguma prezumpcija, un cilvēkam nevar pierādīt, viņu nevar diskvalificēt no vēlēšanām. Un uz to arī ir norādījis arī Grīnblata kungs savā iesniegumā, savā priekšlikuma motivācijā, kas ir iesniegts. Gadījumā, ja dokumentu nav, ja mēs nespējam izkontrolēt, tad tas nevar būt par pamatu, kāpēc mēs atsakāmies no tādiem ierobežojumiem. Jo tad jau iznāk tā: ja mēs nevaram izkontrolēt ātruma ierobežojumus Rīgas pilsētā, tad mums vispār būtu ātruma ierobežojums jāatceļ. Tā taču nav. To ierobežojumu var noteikt un tad var kontrolēt attiecībā uz vienu, otru, trešo vai ceturto cilvēku. Ja ir pierādījumi, tad viņam var uzlikt kaut kādus ierobežojumus.

A.Endziņš

Paldies. Vēl ir jautājumi?

A.Ogurcovs

Jā. Man būs jautājumi.

A.Endziņš

Lūdzu.

A.Ogurcovs

Jūs vairākkārt pasvītrojāt, ka ierobežojumi ir pamatoti un nepamatoti. Kā saprast, kuri tad varētu būt pamatoti un nepamatoti ierobežojumi attiecībā uz personām, kas darbojās vai sastāvēja uzskaitītajās organizācijās? Kāds kritērijs? Pamatoti un nepamatoti ierobežojumi?

G.Kusiņš

Šeit ir jāskatās nevis, ka viņi pamatoti vai nepamatoti darbojās, bet, vai tie ir pamatoti un nepamatoti ierobežojumi. Tā es to saprotu. Šeit jāņem vērā, ka ir divas lietas nepieciešamas, lai šis būtu ierobežojums attaisnojams: ja viņam ir leģitīms mērķis un ja viņš ir samērīgs jeb atbilst proporcionalitātes principam. Pie kam, šiem abiem diviem apstākļiem ir jābūt vienlaicīgi. Nevar būt tikai leģitīms mērķis un neproporcionāls. Teiksim, ja būtu nacionālās drošības intereses, bet pilnīgi visi organizācijas biedri. Tad, manuprāt, tas būtu nesamērīgi, jo ne visi šo organizāciju biedri bija tādi, bet tikai daži. Līdz ar to šeit ir jāņem vērā divi kritēriji un es jau norādīju, ka attiecībā uz, teiksim, Saeimas vēlēšanu likuma 5.panta 6.punktu, manuprāt, šeit primārās ir demokrātiskas sabiedrības leģitīmās intereses, lai būtu zināms lojalitātes un politiskās ētikas minimums.

A.Ogurcovs

Sakiet, lūdzu, pēc jūsu domām, šīs te uzskaitītās sešas organizācijas... Kāds princips bija, lai tieši šīs organizācijas un nevis citas, kuras varbūt daudz aktīvāk darbojās, pieņemsim, uz laiku?

G.Kusiņš

Jā, es arī vakar iepazinos ar Augstākās Padomes sēdes, konkrēti ar šo sēdes stenogrammu. Jāsaka, ka debatēs runājuši kādi trīs vai četri cilvēki tikai un Škapara kungs, kas toreiz komisijas, Tautas pašpārvaldes komisijas, vārdā toreiz ir šo lēmumprojektu ziņojis Augstākās Padomes sēdē, arī skaidri nenorāda, kādi ir šie motīvi, kāpēc tieši šīs. Bet jāņem vērā, ka šie notikumi ir pēc augusta puča, kad dažas organizācijas izrādīja lielāku aktivitāti un dažas organizācijas izrādīja mazāku aktivitāti jeb, citiem vārdiem sakot, neizrādīja nekādu aktivitāti. Un, ja mēs paskatāmies uz šo Augstākās Padomes lēmumu, tad var redzēt, ka ir organizācijas, kas ir minētas šajā Augstākās Padomes lēmumā, bet vēlāk nav minētas pie ierobežojumiem pie Saeimas vēlēšanu likuma un pašvaldību vēlēšanu likuma. Tas attiecās, teiksim, uz komjaunatnes organizācijām, kas ir pieminētas lēmumā, bet tomēr uz viņiem netiek attiecināti ierobežojumi. Manuprāt, šeit likumdevējam, nosakot konkrētos ierobežojumus Saeimas vēlēšanu likumā un pašvaldību vēlēšanu likumā, bija iespēja izvēlēties no šīm organizācijām un tā, acīmredzot...

A.Ogurcovs

No kā vadījās, izvēloties tieši šīs organizācijas? Kāds kritērijs bija?

G.Kusiņš

Vadoties no šo organizāciju darbības un nostājas janvārī un augustā.

A.Ogurcovs

Un kas konstatēja šo organizāciju darbību?

G.Kusiņš

Šinī gadījumā vienīgais likumīgais leģitīmais likumdevējs tajā laikā bija Augstākā Padome, turpretī citas organizācijas, kas bija sludinājušas un, kā mēs redzam no šiem dokumentiem, mēģinājušas paralēli Augstākajai Padomei pārņemt valsts varu, manuprāt, ir tīri antikonstitucionālas...

A.Ogurcovs

Man bija cits jautājums.

G.Kusiņš

...Un tās organizācijas, kas bija aktīvi paudušas un parakstījušas šos paziņojumus, manuprāt, te...

A.Ogurcovs

Piedošanu, kādus paziņojumus?

G.Kusiņš

1991.gada 15.janvārī Sabiedrības glābšanas Vislatvijas komiteja paziņoja par visas varas pāriešanu tās rokās.

A.Ogurcovs

Viena. Citas organizācijas?

G.Kusiņš

Šīs organizācijas ir skaidri identificējušas savu attieksmi. Nākošais no šiem lēmumiem ir, ka 1991.gada augustā Latvijas Komunistiskās partijas Centrālā komiteja, komjaunatne, Interfronte, Darba kolektīvu apvienotā padome atbalstīja valsts apvērsumu.

A.Ogurcovs

Kādā dokumentā ir redzams?

G.Kusiņš

Tas ir Augstākās Padomes lēmumā.

A.Ogurcovs

Un Augstākās Padomes lēmums tapa uz kā pamata? Kas bija tas, kas gatavoja materiālu un kādi dokumenti bija par pamatu Augstākās Padomes lēmumam?

G.Kusiņš

Es jau atbildes sākumā norādīju uz to, ka es vakar iepazinos ar...

A.Ogurcovs

Kas Augstākajā Padomē gatavoja....

A.Endziņš

Ogurcova kungs un Kusiņa kungs, mēs patreiz neizvērtējam Augstākās Padomes darbību un lēmumu...

A.Ogurcovs

Lai neatgrieztos pie šī jautājuma, tad Augstākās Padomes lēmums tapa uz sešu: divu zināmu un četrus nezināmu Tieslietu ministrijas darbinieku sastādīta slēdziena pamata.

G.Kusiņš

Jā, stenogrammā tas ir norādīts, ka ir bijis atzinums no Tieslietu ministrijas un no Prokuratūras, un Augstākās Padomes Juridiskās pārvaldes vadītājs Dātova kungs ir sniedzis izsmeļošu ziņojumu šajā jautājumā.

A.Ogurcovs

Bet... jūs, protams, iepazīnāties ar materiāliem, ka pamatā tika ņemtas organizācijas, kas tika uzskaitītas skrejlapā, kura tapa 1991.gada augustā, pareizi?

G.Kusiņš

Redziet, mēs varam mēģināt analizēt, kas ir pamatā šim Augstākās Padomes lēmumam, lai varbūt mēģinātu saprast šī dokumenta būtību. Bet, manuprāt, no dokumenta lemjošās daļas ir pilnīgi nepārprotami skaidrs, kādas organizācijas ir uzskaitītas un ka šo organizāciju darbība ir kā antikonstitucionāla un pārņēma šo organizāciju mantu valsts īpašumā bez atlīdzības.

A.Ogurcovs

Pasakiet, lūdzu, 1992., 1993., 1994., 1995.gadā kādas darbības tika veiktas no jebkuras šīs uzskaitīto organizāciju vienas fiziskas vai vairāku personu grupas un kuras tika vērstas pret Latvijas neatkarību, pret demokrātiju?

Es kādēļ jautājumu uzstādu? Tādēļ, ka 1994.-1995.gadā tika pieņemts likums un jūs atbildē teicāt, ka...

G.Kusiņš

5.Saeimas vēlēšanu likums tika pieņemts uz 1993.gada notikušā...

A.Ogurcovs

Un jūsu atbildē ir uzsvērts, ka arī pirms šī likuma pieņemšanas, ka bija veiktas darbības, kas pierāda, ka patiešām tas bija nepieciešams. Kādas darbības bija veiktas? Kas bija noticis?

G.Kusiņš

Manuprāt, jūs vēlreiz mēģināt atrast pamatojumu, kāpēc šādi Saeimas vēlēšanu likuma ierobežojumi tika noteikti...

A.Ogurcovs

Nē, es negribu atrast pamatojumu...

G.Kusiņš

...jo manuprāt Saeimas...

A.Endziņš

Lūdzu! Lietas dalībnieki! Bez diskusijas. Jautājumi un atbildes.

A.Ogurcovs

Es tad jautājumu precizēšu. Es negribu atrast, es vienkārši skatos, ka jūsu atbildē ir tāda motivācija, tādēļ es lūdzu jūs izskaidrot, kādi ir zināmi notikumi bijuši, jo man tādi nav zināmi personīgi. 1992., 1993., 1994., 1995.gads.

G.Kusiņš

Jūs, atbildot uz iepriekšējo tiesas jautājumu, jau teicāt, ka prokuratūra bija ierosinājusi lietas arī pret vairākiem citiem tā laika dažādu organizāciju darboņiem, bet lieta tika izbeigta nozieguma sastāva dēļ. Bet tas nenozīmē, ka nebija nekādu darbību.

A.Ogurcovs

Kādas bija darbības?

G.Kusiņš

Ir milzīga starpība starp tām darbībām, kas ir krimināli sodāmas, un es jau savā pamatojumā arī noteicu, ka Latvijas valsts patiešām ir bijusi ļoti liberāla attiecībā uz iepriekšējā režīma varas pārstāvju kriminālsodīšanu. Tas ir neapstrīdami. Tajā pašā laikā viņa ir bijusi samērā konsekventa attiecībā uz citu ierobežojumu noteikšanu.

A.Ogurcovs

Man bija jautājums cits. Krimināllietas bija ierosinātas par darbībām līdz 1991.gada augustam. Bet kādas darbības notika pēc 1991.gada augusta? Es nerunāju par prokuratūras lietām. Es runāju, kādas no šo sešu organizāciju dalībnieku vai locekļu puses bija veiktas, kas pierādītu, ka šie cilvēki turpina aktīvi darboties pret demokrātiju, pret Latviju.

G.Kusiņš

Manuprāt, šeit ir jāņem vērā divi... tas, vai šie cilvēki veica kādas darbības un tas, vai šie cilvēki ar to, ka viņi iepriekšējā laikā ir veikuši represijas, ir tiesīgi uzreiz bez pārtraukuma iekļauties jaunajās struktūrās un atkal pateikt, ka viņi tagad ir šo jauno struktūru vadītāji. Es varu atzīt, ka es nevaru precīzi atbildēt uz jūsu jautājumu, bet ja jūs ierosinātu uz tiesu uzaicināt šīs personas, VDK štata darbiniekus, mēs varētu pajautāt viņiem.

A.Ogurcovs

Piedošanu, Darba kolektīvu padomes... Kādas represijas izveda?

G.Kusiņš

Tad man būtu tiesai ierosinājums. Ja pieteikuma iesniedzēji uzskata, ka šim faktam ir būtiska nozīme, tad varbūt var uzaicināt šīs personas sniegt liecības.

A.Ogurcovs

Par ko?

G.Kusiņš

Kādas darbības viņi ir veikuši.

A.Ogurcovs

Pret valsti? Pret Latvijas valsti pēc 1991.gada? Es jūs nesaprotu. Un kādas represijas veica, piemēram, kā es saku, Darbaļaužu kolektīvu padomes pārstāvji? Kādas represijas viņi veica un pret ko?

G.Kusiņš

Likumdevējs ir uzskatījis to par nepieciešamu...

A.Ogurcovs

Nē, bet kādas represijas?

G.Kusiņš

... iekļaut Saeimas vēlēšanu likumā un pašvaldību vēlēšanu likumā.

A.Ogurcovs

Jā, to es saprotu, bet kādas ir represijas? Jūs teicāt, ka viņi veica represijas? Kādas? Kurš?

G.Kusiņš

Manuprāt šo institūciju pārstāvji ir veikuši darbības, kas nav atzīstamas kā kriminālsodāmas darbības, tomēr tās ar atzīstamas kā darbības, kuru mērķis ir bijis nepieļaut Latvijas, demokrātiskas Latvijas valsts izveidošanu.

A.Ogurcovs

Pēc 1991.gada augusta?

G.Kusiņš

Jā.

A.Ogurcovs

Jums ir zināms kāds fakts?

G.Kusiņš

Tas ir mans personīgs viedoklis.

A.Ogurcovs

Pasakiet, lūdzu, jūs visu laiku, pilnīgi pamatoti, protams, arī formulējāt “darbojās”... par terminoloģiju. Kā var tomēr konstatēt, kāds ir kritērijs, ko nozīmē “darbojās”, “aktīvi darbojās”, “pasīvi darbojās”... Es pareizi jūs sapratu, ka jūs uzskatiet, ka, piemēram, mašīnrakstītāja, šoferis, ka tie nav darbojušies.

G.Kusiņš

Nē, ir redziet attiecībā uz mašīnrakstītājām un šoferiem... Es runāju attiecībā uz saistībām ar likumu par sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu, kur ir precīzi pateikts, kas ir VDK darbinieki un kas ir sadarbība ar VDK. Attiecībā uz 6.punktā minētajām organizācijām tik tiešām ir šis vārds “darbojās” un jūs jau pieminējāt, ka tiesa ļoti atšķirīgi interpretē. Es arī varu izteikt savu personīgo viedokli, ka nu tas ir protams ļoti slikti, ka nav vienveidīgas interpretācijas, es ceru, ka varbūt Augstākā Tiesa vai Senāts, teiksim, šīnī gadījumā varētu veikt kaut kādu soli šajā... spert soli šajā virzienā, lai vienveidotu tiesu praksi un lai šīs lietas nonāktu pie kaut kāda vienāda risinājuma. Manuprāt, šeit ir jāņem vērā gan valodnieciskie, gan arī tieši kāda darbība tika veikta.

A.Ogurcovs

Atbildes rakstā ir sekojošs formulējums: vēlējās saglabāt totalitāro režīmu arī pēc 1991.gada augusta. Tā ir pārliecība cilvēku jeb ir notikusi kāda darbība? Tas ir būtībā tas pats jautājums, kurš jau bija uzstādīts. Tā ir pārliecība vai konkrēta darbība?

G.Kusiņš

Pēc 1991.gada augusta? Jāsaka tā, ka šo organizāciju pārstāvji, manuprāt, arī vēl tīri... jeb, teiksim... nu es negribu teikt, ka organizāciju pārstāvji, bet vairāki cilvēki arī tīri nesen, teiksim, kļūstot par Rīgas domes deputātiem, manuprāt, klaji pateica, ka viņi nevēlās ievērot, ka Latvijā valsts valoda ir latviešu valoda un speciāli publicēja paziņojumus un informācijas, kā var iegūt Latvijas pilsonību mehāniski atbildot uz jautājumiem un formāli precīzi atbildot, tajā pašā laikā pēc būtības saglabājot savu iepriekšējo pārliecību.

A.Ogurcovs

Vai negatīva attieksme pret likumu paliek par pretvalstisku darbību?

G.Kusiņš

Nekādā gadījumā.

A.Ogurcovs

Pasakiet lūdzu, un pēc 1995.gada... tas ir pagājis... 1996., 1997., 1998., 1999., 2000.gads... Un kādas ir notikušas darbības no personām, kuras sastāvēja vai darbojās līdz 1991.gadam?

G.Kusiņš

Redziet, es arī tieši uzdevu šo jautājumu jums — kāpēc likumā par sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu noteikts šis 10 gadu mērķis. Un jums kā zvērīnātam advokātam vajadzēja zināt, ka katrai lietai ir kaut kāds noilgums. Šī lieta nevar būt beztermiņa. Tātad, ja persona ir kaut ko izdarījusi kriminālsodāmu un sēž cietumā šobrīd, tad neatkarīgi no tā, vai viņa cietumā sēžot izdara kaut ko vai neizdara, tomēr šī lieta nebeidzās uzreiz. Šinī gadījumā pēc tieši tādas pašas analogijas var arī pateikt, ka 10 gadu termiņš ir tas, pēc kura notecēšanas pret šīm personām nevarēs vērst nekādas represijas, jo tas ir zināmā mērā noilgums.

A.Ogurcovs

Jūs vairākkārt izteiciāties savā runā, ka personām, kas bija darbojušās vai sastāvējušas šajās uzskaitītajās organizācijās, vajag pierādīt savu lojalitāti. Kādā veidā un pamatojoties uz kādu likumu, un kādā procedūrā tas būtu nepieciešams veikt?

G.Kusiņš

Jautājums ir par to, ka šis ierobežojums tika noteikts attiecībā uz 1991.gada janvāri. 13.janvāri. Manuprāt, nu, es negribētu atgādināt janvāra traģiskos notikumus, bet, manuprāt, tie ļoti skaidri iezīmēja robežšķirtni starp demokrātiju atbalstošajiem spēkiem un tiem spēkiem, kas atbalstīja kādas darbības, lai Latvijā izveidotu paralēlas varas struktūras, un ar ko tas beidzās augustā, mēs visi ļoti labi zinām. Šī jautājuma būtība slēpjās apstākļi, vai var taisnīguma, cilvēktiesību vārdā absolutizēt principu, pateikt — neskaties uz maniem vakardienas darbiem, skaties uz maniem šodienas vārdiem. Es uzskatu, ka tas ir taisnīguma principa pārkāpums, ka tā nedrīkst rīkoties demokrātiska valsts.

A.Ogurcovs

Tātad es varu saprast, ka jebkuram pilsonim ir jāapliecina un jāpierāda sava lojalitāte.

G.Kusiņš

Nē, tā es neteicu.

A.Ogurcovs

Pasakiet, lūdzu, vai jūsu viedoklis, ka vēlēšanu tiesību ierobežošana ir demokrātijas princips un tas ir norādīts atbildes rakstā un jūs daudzkārt izteicāt, ka tādā gadījumā visdemokrātiskākais režīms bija Staļina režīms, jo tur visvairāk bija šo personu...

G.Kusiņš

Nu, manuprāt, es neteicu, ka visdemokrātiskākais bija Staļina režīms...

A.Ogurcovs

Nē, nu pilnīgi pareizi, bet tāds viedoklis ir.

A.Endziņš

Lūdzu bez komentāriem. Jautājumus un atbildes. Un bez komentāriem.

G.Kusiņš

Es neuzskatu, ka Staļina režīms bija visdemokrātiskākais. Tas bija represīvais režīms un kā tāds arī būtu vērtējams.

A.Ogurcovs

Tātad arī ierobežojumi... tie arī pēc būtības ir represijas.

G.Kusiņš

Es vēlreiz gribu atkārtot, ka ierobežojumiem, kā jūs, es ceru, klausījāties gan šodienas runu, gan iepazīties ar atbildes rakstu, ir nepieciešamas divas lietas: leģitīms mērķis un samērīgums. Manuprāt, ļoti daudz Staļina laika ierobežojumi neiztur nevienu no šiem diviem kritērijiem, bet savukārt Saeimas vēlēšanu likuma ierobežojumi iztur šos divus kritērijus. Tur ir šis lakmusa papīrs, pieliekot uzreiz var pateikt, vai ir, vai nav.

A.Ogurcovs

Un kādā veidā var, arī vadoties no jūsu atbildes un jūsu izteiktā, sadalīt, kuri ieņēma augstos amatus un kuri neieņēma nekādus amatus. Parastie tā kā “rabotjāgas” bija...

G.Kusiņš

Redziet, Saeimas vēlēšanu likums un arī pašvaldību vēlēšanu likums nešķiro šeit amatus. Es ceru, ka jūs ziniet, ka tur ir rakstīts, ka vienkārši darbojās šajās organizācijās.

A.Ogurcovs

Visi? Masveidā?

G.Kusiņš

Tiesa konstatē, vai šī persona ir darbojusies.

A.Ogurcovs

Paldies. Nav jautājumu vairāk.

A.Endziņš

Ir vēl jautājumi? Lūdzu.

I.Čepāne

Klausoties Ogurcova kunga uzdotos jautājumus, es tomēr gribu pajautāt, es sākumā tā nebiju domājusi. Tātad 1990.gada 4.maijā Latvijas Republika pasludināja neatkarību. Pēc 4.maija līdz 13.janvārim 1991.gadam visu šo institūciju organizāciju biedri varēja izšķirties par vai pret Latvijas neatkarību. Vai šeit šajā laika periodā vispār varēja runāt par politisku pārliecību, jeb tas bija kaut kas cits šo institūciju darbībā?

A.Ogurcovs

Šajā pamatā lielāko tiesu tie cilvēki, kas bija šajās institūcijās sastāvēja, tās bija politiskas. Protams, bija arī dažas, kā teica godājamais kolēģis, augstu stāvošas amatpersonas, kurām bija arī citi mērķi, tas ir pilnīgi skaidrs tagad jau. Bet pamatā, ja paņemtu visu šo masu, kas sastāvēja Interfrontē, kas sastāvēja Darbaļaužu padomē, ierindas Kompartijas biedri... tā bija pārliecība, jo paskatieties tajā laikā kaut vai referendumu, kurš tika izvests, taču pamatā izteicās par neatkarīgu Latviju, par suverēnu Latviju. Bet tikai bija dažādas domas tā laika cilvēkiem, kādā veidā šo īstenot mērķi. Bet paskatieties, mums taču Latvijā ir... protams, bija arī kritušie, bet viņi nav tā krituši, tie bija no omonoviešu rokas... mums Latvijā, paldies dievam, nebija nekādu ne sadursmju savstarpēju... nu vārdu pārmaiņas bija, domas bija dažādas, ļoti asi izteiktas. Dažādas bija interpretācijas, bet pateikt, ka bija konfrontācija antikomunistiska, to gan nevar pateikt. Tā kā pamatā šeit bija pārliecība. Skaidrs, ka tāds režīms, kāds pastāvēja pēc tam, bija visiem skaidrs...

I.Čepāne

Es domāju to politisko pārliecību attiecīgo konvenciju izpratnē. Mēs runājam te, manuprāt, dažādas lietas. To, ko jūs atsaucaties savā pieteikumā. Paldies.

A.Endziņš

Paldies. Ir vēl jautājumi? Lūdzu!

A.Ušacka

Abām, pusēm būtu jautājums. Tātad abu pušu pārstāvji lieto šo terminu “nevainības prezumpcija”. Ļoti bieži mēs dzirdējam šeit. Vai šis process attiecībā uz šīm personām, ir kriminālprocess vai administratīvais?

G.Kusiņš

Manuprāt, arī Endziņa kungs jau norādīja uz šiem diviem dokumentiem — uz Eiropas padomes Parlamentārās asamblejas rezolūciju, kurā ir noteikts, ka jāgarantē ir taisnīga aizstāvība. Tas nozīmē, ka nevar kādu personu automātiski bez tiesas pateikt, ka viņa ir darbojusies šajā organizācijā. Manuprāt, šobrīd Saeimas vēlēšanu likums skaidri pasaka, ka lai, nu citiem vārdiem sakot, diskvalificētu par sadarbību ar VDK, vai par to, ka ir VDK darbinieks, vai diskvalificēt vēlēšanās par to, ka ir darbojies aizliegtās organizācijās, ir nepieciešams tiesas spriedums. Un uz šo tiesu šī persona iet, ka viņa nav šīs organizācijas... Un gadījumā, ja tiesa atzīst, tad ir, un, ja tiesa neatzīst, tad nav. Tā es šinī gadījumā... Protams, tas zināmā mērā ir alegoriski, jo es vēlreiz gribu pateikt, ka šeit ir jānovelk skaidra starpība un, manuprāt, pieteikuma iesniedzēja pārstāvis to vairākkārt arī teica, vai ir kaut kāda pretvalstiska lieta. Ja būtu pretvalstiskas lietas, tad būtu tiešs noziegums un par to vispār nebūtu runas. Tad būtu citi Saeimas vēlēšanu likuma panti, tad tie ir jau noziegumi, taču šajā gadījumā es vēlreiz vērsu tiesas uzmanību, ka Latvijas Republika ļoti lojāli un tā ļoti liberāli ir izturējusies pret visiem iepriekšējā režīma pārstāvjiem un nav viņus krimināli sodījusi. Jo, ja mēs paskatāmies uz Eiropas padomes Parlamentāro asambleju, uz šo rezolūciju 1996.gada, tad arī šeit ir jāsaka, ka šeit ir arī atzīts, ka var būt tiesas process attiecībā uz iepriekšējā režīma pārstāvjiem. Un ka valsts nekādā gadījumā šo nedrīkst veicināt taisnīguma aizstāšanu ar atreibību. Un ka tomēr pēc savas būtības tās ir divas dažādas atšķirīgas lietas — lustrācija nav saistīta ar kriminālpārskaušiem.

A.Endziņš

Paldies. Lūdzu.

A.Ogurcovs

Lietojot šo terminoloģiju, protams, tas nav kriminālprocess un neiet runa par kriminālvajāšanu, bet šeit tika piemērota terminoloģija, vadoties no tā, ka, ja iestājas kādi ierobežojumi, tad tādā gadījumā ir jābūt pierādītam, ka patiešām šī persona ir to personu lokā, uz kuriem var būt izplatīts. Kamēr tas nav pierādīts, tikmēr tad ir jāuzskata, ka ierobežojumi nevar iestāties uz šo personu. Tādā nozīmē tika pielietota terminoloģija “nevainības prezumpcija”. Tas nav saistīts nekādā gadījumā ar krimināllikumdošanu un kriminālvajāšanas jautājumiem.

A.Endziņš

Paldies. Ir vēl jautājumi? Nav.

Vai lietas dalībniekiem ir kādi lūgumi? Saeimas pārstāvīm? Iesniedzējiem? Nav.

Līdz ar to paziņoju, ka lietas izskatīšana pēc būtības ir pabeigta. Un pirms tiek atklātas tiesas debātes, tiesa pasludina pārtraukumu uz 20 minūtēm līdz 12.40.

(Pārtraukums)

Sēdi vada Latvijas Republikas Satversmes tiesas priekšsēdētājs

Aivars Endziņš

A.Endziņš

Atklājam tiesas debates.

Cik ilgs laiks būtu nepieciešams pieteikuma iesniedzēju pārstāvim?

A.Ogurcovs

Ne vairāk kā 25 minūtes.

A.Endziņš

25 minūtes. Ja.

A.Ogurcovs

26, piedošanu.

A.Endziņš

Saeimas pārstāvim?

G.Kusiņš

Es arī tajā pašā laikā tikšu galā. Paldies.

A.Endziņš

Paldies.

Atklājam tiesas debates. Vārds pieteikuma iesniedzēju pārstāvim. Atgādinu, ka neesat tiesīgs atsaukties uz apstākļiem un materiāliem, kas nav pārbaudīti tiesas sēdē, kā arī jautājumus uzdot nedrīkst.

Lūdzu!

A.Bartaševičs

Godātā tiesa! Pēc Saeimas pārstāvja noklausīšanās un puses pozīcijas noskaidrošanas mēs paliekam pie viedokļa, ka Saeimas vēlēšanu likuma 5.panta 5. un 6.punkts un Pilsētas domes un pagasta padomes vēlēšanu likuma 9.panta 5. un 6.punkts ir pretrunā ar Latvijas Republikas Satversmes 89., 91. un 101.panta noteikumiem. Kā arī ir pretrunā ar Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 4.pantu un 1.protokola 3.pantu. Kā arī Starptautiskā pakta par pilsoņu un politiskajām tiesībām 5. un 2.pantu.

Tiesas prakse rāda, ka izskatot lietas par deputātu kandidātu izslēgšanu no sarakstiem, tiesa konstatē nevis viņa pretvalstisko darbību vai bīstamību valsts pastāvēšanai, bet piederību tai vai citai organizācijai, ko mēs uzskatām par nopietnu Satversmes un saistošo līgumu pārkāpumu.

Pēc mūsu domām šajā gadījumā nav ievērots galvenais princips - vai izvēlēts līdzeklis un izvēlētais līdzeklis tomēr neatbilst izsludinātajam mērķim — nodrošināt valsts drošību un neatkarību.

Tāpēc, pamatojoties uz iepriekš minēto un vadoties no Satversmes tiesas likuma, mēs lūdzam atzīt, ka augstākminētie likumi neatbilst Satversmei un Latvijai saistošiem starptautiskajiem līgumiem.

A.Endziņš

Ogurcova kungs. Lūdzu!

A.Ogurcovs

Godājamā tiesa! Jau to, kā tika apspriesti šie jautājumi un kā te diskusijas asas izraisījās un varbūt pat dažreiz drusku pārmērīgas no manas puses attiecībā pret tiesnešiem, bet tas viss nozīmē, ka jautājumam, kurš pašlaik tiek izlemts tiesā un kuru, protams, jūs izlemsiet un es ceru, ka objektīvi un atbilstoši tiem mērķiem, kādus ir nospraudusi Latvija — integrēties Eiropā, integrēties demokrātiskajā sabiedrībā — ka tieši šiem diviem normatīvajiem aktiem un tieši šiem diviem punktiem ir liela nozīme, jo viņi ne tikai aizskar pietiekoši plašu personu loku un ka viņi neatbilst Eiropas kritērijiem par demokrātijas principiem, bet arī spēs parādīt, ka Latvija, novērtējot savu vēsturi, izvērtējot savu vēsturi, un tā kā mēs jau atskatījāmies retrospektīvi, kas notika desmit gadus atpakaļ, tad patiešām, tā kā runāja mans godājamais kolēģis, atbildētāju pārstāvis, ka jautājums ir nevis par atriebību, bet par patiešām objektīvu novērtēšanu personu loku, kuriem ir vai nav tiesības būt par tautas pārstāvjiem.

Otrs. Tas, kas notika Latvijā pie PSRS sabrukuma 1990.-1991.gadā tajā laikā, izraisīja nepieciešamību pieņemt veselu virkni lēmumu un dažreiz varbūt, ka drusku sasteigtu, bet tie bija vēsturiski nepieciešami, jo stāvēja jautājums par to, būs Latvija vai nebūs demokrātiski suverēna valsts. Es pilnīgi piekrišu, ka tajā laikā runāt par to, ka Latvija uzreiz vienā naktī paliktu par demokrātisku valsti, tā tas nenotiek. Tas ir process, kurš vēl līdz šim laikam turpinās un mēs visi esam šī procesa dalībnieki un arī no jums būs redzams un atkarīgs, cik un kā būs šis process iet. Bet, pat 1991.gadā, ja paskatīties tā laika lēmumus, tad Augstākās Padomes 1991.gada 23.augusta

lēmumā “Par Latvijas Komunistiskās partijas antikonstitucionālo darbību Latvijas Republikā”, pat tajā brīdī bija 5.punktā noteikts: piederība pie Latvijas Komunistiskās partijas nav pamats cilvēktiesību ierobežošanai, diskriminācijai un vajāšanai. Un vēl vairāk, 10.septembrī lēmumā “Par dažu sabiedrisku un sabiedrības politisko organizācijas darbības izbeigšanu” bija noteikts, 2.punktā — izskaidrot Latvijas Kompartijas, komjaunatnes, Interfrontes, Darba kolektīvu apvienotās padomes, Kara un darba veterānu organizācijas bijušajiem biedriem, ka viņiem ir tiesības apvienoties partijās un citās sabiedriskās organizācijās, kuru mērķi un praktiskā darbība nav vērsta uz pastāvošās valsts iekārtas vardarbīgu grozīšanu vai gāšanu, vai citādi nav pretrunā ar pamatlikumu un Latvijas Republikas likumiem.

Kas mainījās, kas notika no 1991.gada līdz 1994.-1995.gadam, kad tika pieņemti divi likumi par Saeimas vēlēšanām un Pilsētas domes un pašvaldību vēlēšanu likumiem? Vai palika asāka šī cīņa, vai kādi notikumi bija tādi, kas izraisīja nepieciešamību izvest diskriminējošus mērus un runāt par to, ka desmit gadi tagad uz šodien, tas ir mazs laiks... Jā, no vienas puses tas patiešām ir neliels laiks, bet no otras puses desmit gadi — tā ir puse no pirmskara Latvijas pastāvēšanas laika pavisam. Un vai pa šiem desmit gadiem, sākot no 1991.gada augusta beigām līdz šai dienai, kāds no šo organizāciju personām būtu parādījis vai nu kopumā ar citām vai personīgi, ka uzstājas pret Latvijas demokrātiju, uzstājas pret Latvijas suverenitāti? Tādu notikumu neviena nav bijusi.

Ar ko tad bija pamatots, priekš kā bija nepieciešams 1994.-1995.gadā ievest tādus diskriminējošus punktus. Es uzskata, ka nekāda pamata tam nav bijis šādiem ierobežojumiem. Pie tam, ja runā par formulējumiem, viņi ir ļoti neizdevīgi, viņi pielaiž iespējas no izpildītāja puses interpretēt terminoloģiju tā, kā iepatīkas, jo darbību var interpretēt, ka tā ir aktīva darbība, kas notika līdz 1991.gadam, ka cilvēks vai kāda persona patiešām ļoti aktīvi darbojās, ka darbojās mašīnrakstītāja patiešām kāda vai tehnisks darbinieks, apkopēja, un tā tālāk, tie patiešām arī darbojās. Vai tikai sastāvēja? Jo sastāvēšana ir arī viena no darbības formām. Un šī terminoloģija, neizdevusies terminoloģija, pielaiž tādu interpretāciju, kāda atbilst iekšējai pārliecībai tai personai, kura arī interpretē.

Kā rāda prakse, patiešām pilnīgi dažādi tiek interpretēti un pieņemti tiek dažādi viedokļi. Tas jau pats par sevi rāda, ka Saeimas vēlēšanu likuma 5.panta 5. un 6.punkts un Pilsētu domes un pagastu padomes vēlēšanu likuma 9.panta 5. un 6.punkts viņi ir neizdevusies. Bez tam viņi patiešām ir pretrunā ne tikai ar Satversmes 89. un 101.pantu, bet ar veselu virkni starptautisku likumdošanu. Tajā skaitā Eiropas Cilvēktiesību konvenciju un konkrēti, ar 10.pantu, 15.pantu, kurš nosaka, kādi ierobežojumi var būt ieviesti, un 17. — arī kādos gadījumos un kādi ierobežojumi var būt ieviesti un ka šī konvencija nepielaiž citus ierobežojumus, nekā paredzēti tieši šajā likumā. Kā arī Starptautiskajam paktam par pilsoņu un politiskajām tiesībām.

Es piekrītu godājamajam kolēģim, ka patiešām šim aktam, šai konvencijai ir dažādi nosaukumi atkarībā no tulkotājiem, bet es pielietoju tādu terminoloģiju, kāda ir dokumentā, kurš ir iesniegts tiesā.

Un šī Pakta 5.pants, 19. un 25.panti nosaka, ka ierobežojumiem jābūt nepieciešamiem, jābūt ir pieņemtiem ar likumu, un diskriminācija, kura tiek ieviesta, viņai jābūt ir nepieciešamības robežās. Diskriminācija vēlēšanās patiešām var būt pamatota un nepamatota. Pilnīgi pamatota ir rīcībnespēja, nepilngadība, cita persona... Un pilnīgi nepamatota ir diskriminācija, kas attiecas... par kuriem pantiem es jau runāju. Tas arī ir pretrunā ar vispārējo cilvēku deklarācijas 2.pantu un 21.pantu.

Godājamā tiesa, šie ierobežojumi, viņi ir nepamatoti no nepieciešamības viedokļa, jo desmit gadi ir pierādījuši un parādījuši, ka viņi nav nepieciešami. Viņi ir nepamatoti no viņu struktūras viedokļa, jo viņu traktēšana... likumam ir jābūt skaidri izteiktam, lai nebūtu nekādas domstarpības un pats

galvenais, ka viņi neatbilst Eiropas un demokrātijas standartiem un konkrētām normām, uz kurām esmu jau atsaucies. Es vienkārši negribu atkārtoties.

Tādēļ es lūdzu pieteikumā izteikto lūgumu apmierināt.

Paldies.

A.Endziņš

Paldies. Vārds tiesu debatēs Saeimas pārstāvim Kusiņa kungam.

G.Kusiņš

Paldies.

Jā, nu, noklausoties pieteikuma iesniedzēju argumentus, jāsaka, ka jautājumi patiešām var rasties cilvēkiem, kas Latvijā šos pēdējos gadus nav dzīvojuši, nav šī perioda notikumus izstudējuši nopietni, pamatīgi un atbilstoši demokrātijas izpratnei. Nav skatījušies, kāda ir bijusi likuma attīstība no šo ierobežojumu pieņemšanas brīža, kāpēc viņi tika pieņemti, kāpēc viņi šobrīd vēl ir saglabājami, vai šo ierobežojumu loks ir mazinājies, vai šie ierobežojumi ir šobrīd izteikti skaidrāk un nepārprotamāk.

Un jautājums faktiski ir tāds — vai šobrīd 2000.gadā, kad šī lieta tiek izskatīta, šie vēlēšanu likumu ierobežojumi ir pretrunā ar Satversmi un Latvijai saistošiem starptautiskiem līgumiem?

Debatēs es vēlētos pievērst uzmanību trim apstākļiem. Pirmkārt, jāsaka tas, ka apstākļi, ka šie ierobežojumi ir iekļauti Saeimas vēlēšanu likumā, skaidri norāda, ka tie nav iekļauti Kriminālkodeksā vai Krimināllikumā, jo likumdevēja mērķis ar to ir bijis parādīt, ka šie nav noziegumi. Šie nav noziegumi, jo, ja tie ir noziegumi, tad tiem ir vieta citā likumā. Līdz ar to, manuprāt, šos ierobežojumus nevar analizēt no klasisko krimināltiesību viedokļa — objekts, objektīvā puse, subjekts, subjektīvā puse, ir vaina, nav vaina, pretvalstiska vai ne pretvalstiska darbība.

Manuprāt, šo ierobežojumu būtība ir tāda kā pseidolustrācijas likuma radīšana. Tāds lustrācijas likuma paveids bez atsevišķu lustrācijas likuma... atsevišķi lustrācijas likuma elementi Saeimas vēlēšanu likumā.

Manuprāt, godātā tiesa, jau pievērsu uzmanību tam, ka man personīgi nezināmu apstākļu dēļ pieteikuma iesniedzēja pārstāvji vairākkārt mēģināja pateikt, ka ir kaut kāda vaina, ka šie cilvēki ir darbojušies pret Latvijas valsti vai kā savādāk. Es vēlreiz gribu uzsvērt, ka darbošanās pret Latvijas valsti būtu krimināli sodāma darbība. Kriminālsodāma darbība. Un kā mēs zinām no Latvijas vēstures, arī ir personas, kas ir atzītas, ka viņas ir darbojušās pret Latvijas valsti neatkarības atgūšanas laikā. Es negribu analizēt šeit šo tiesas spriedumu, bet es gribu parādīt, ka šeit Saeimas vēlēšanu likums nav krimināllikums, tas skaidri parāda likumdevēja ieceri, nolūku un mērķi.

Tad kāpēc vispār šāda lustrācija? Kāda ir tā ideja? Manuprāt, lietai pievienotajā dokumentā - šajā direktīvā 1996.gada 27.jūnijā tas ir samērā skaidri rakstīts, ka to drīkst pielietot, lai mazinātu vai novērstu kādas personas, kura ieņem noteiktu amatu, iespējas apdraudēt dzīvotspējīgas demokrātijas

izveidošanu, demokratizācijas procesa īstenošanu un cilvēktiesību garantēšanu. Tas ir kaut kas cits. Tas nav krimināli sodāms. Ja Latvijas valsts būtu pasludinājusi, ka tā būtu krimināli sodāma, tad es uzskatītu, ka, protams, ka tā ir nesamērīga rīcība, tā nedrīkstētu rīkoties.

Es jau arī teicu, ka lustrācija nav sodīšanas metode, jo sodīt drīkst tikai par Kriminālkodeksā vai šobrīd Krimināllikumā esošu lietu un par tiem nodarījumiem, kas ir bijuši pagātnē, ja gadījumā viņi ir vēl pakļauti... ja tajos ir saskatāms nozieguma sastāvs. Šeit šī starpība ir arī ļoti būtiska, lai pateiktu, vai šī lieta atbilst Satversmes 1.pantam vai šī lieta neatbilst Satversmes 1.pantam.

Es vēlreiz vēlētos uzsvērt to, ka, manuprāt, šie papildus ierobežojumi atbilst Satversmes 1.pantam un šeit nav pareizi analizēt tos no Krimināllikuma, teiksim, tādām vispārīgām shēmām, vai viņi ir kaut ko noziegušies pret Latvijas valsti šobrīd vai nav.

Otrkārt, es vēlreiz gribu atgriezties pie šiem diviem Eiropas Cilvēktiesību tiesā par leģitīmiem atzītajiem principiem — paš aizsargājoša demokrātija un otrs princips, otrs leģitīmais princips ir, ka jāņem vērā katras valsts vēsturiski politiskā situācija.

Tas, ka pieteikuma iesniedzēji jau savā runā un arī tagad tiesas debatēs uzsvēra vairākkārt, ka kādreiz šo ierobežojumu nebija. Patiešām, uz Augstākās Padomes vēlēšanām šo ierobežojumu nebija un pēc tam viņi tika noteikti. Un, ņemot vērā, ka Augstākā Padome spēja pastāvēt līdz savas darbības beigām, tad tiek rezumēts, ka, ja šie ierobežojumi it kā nebūtu, tad spētu pastāvēt arī Latvijas valsts. Manuprāt, tieši tas, ka bija šie ierobežojumi ļauj mums sēdēt šajā zālē. Es vairāk sliecos domāt tādās kategorijās. Tas, ka tika noteikti šādi ierobežojumi, ļāva Latvijai kā jaunai demokrātijai atrauties no iepriekšējā represīvā režīma. Un tas mums dod iespēju šobrīd runāt par Latviju kā jaunu neatkarīgu valsti, kas ir atjaunojusi formāli savu neatkarību pēc šā ilgā laika.

Vai šie ierobežojumi bija pamatoti to pieņemšanas brīdī? Redziet, to pieņemšanas brīdī vienmēr ir lielāks balsu vairākums. Vēlāk, izdarot grozījumus mēs redzam, ka šis balsu vairākums arvien, arvien samazinās. Ko no tā var secināt? Manuprāt, no tā var skaidri secināt vienu lietu — sabiedrībā mainās attieksme, un pieteikuma iesniedzēju pārstāvis, godājamais, pieminēja, ka desmit gadi ir ilgs laiks. Jā, varbūt desmit gadi ir pietiekoši ilgs laiks, taču tajā pašā laikā es vēlreiz gribu pieminēt, ka, teiksim, šī pati direktīva saka, ka ja lustrācija tiek atļauta, tad tā nevar tikt piemērota attiecībā uz nodarījumiem, kas ir izdarīti, teiksim, pirms 1980.gada. Tiek it kā prezumēts, ka apspriežamais tas laiks, jeb tie iespējamie pārnodarījumi, kas saistīti ar lustrāciju, ir attiecināmi uz pēdējiem desmit gadiem.

Manuprāt, te ir tieša analogija ar tiem desmit gadiem, kad ir noteikti likumā par Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu un izmantošanu, sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu. Desmit gadi kā noilgums, bet nevis noilgums krimināltiesību izpratnē, bet kā noilgums par to, lai, kā jau es pieminēju, mazinātu iespējas apdraudēt dzīvotspējīgas demokrātijas izveidošanu. Šis nav noziegums.

Otrs leģitīmais princips, ka ir jāņem vērā katras valsts vēsturiski politiskā situācija. Patiešām, būtu ļoti labi, ja šodienas tiesas sēdē izdotos atbildēt uz tiem vairākkārtīgajiem pieteikuma iesniedzēju pārstāvja jautājumiem, ko viņš man uzdeva un uz kuriem es diemžēl nespēju atbildēt, kādi bija šie cilvēki un tā tālāk. Vēsturnieku klātbūtne varbūt, ka būtu kaut ko palīdzējusi. Bet šinī gadījumā ir pilnīgi skaidrs, ka ir iespējams šo lietu novērtēt arī, izmantojot Augstākās Padomes un Saeimas stenogrammas. Jūs redzat, ka debates šajā jautājumā ir bijušas pietiekoši karstas gan Augstākās Padomes laikā, gan arī 5., 6. un jāsaka, ka attiecībā uz Valsts drošības komiteju arī 7.Saeimas laikā.

Un visbeidzot. Treškārt. Es vēlētos norādīt, ka pieteikuma iesniedzēji, manuprāt, nav snieguši pamatotus argumentus, kādēļ viņi uzskata, ka šie ierobežojumi pārkāpj cilvēktiesības un ka viņi ir vairāk nekā pamatoti.

Manuprāt, es nesadzirdēju neko tādu, kas liecinātu par to, ka viņi apšaubā, ka 2004.gadā zaudēs spēku ierobežojumi attiecībā uz čekas štata darbiniekiem. Es nesadzirdēju savā argumentācijā, pieteikuma iesniedzēju argumentācijā to, ka vaina ir tikai Saeimas vēlēšanu likumā, turpretī es sadzirdēju to, ka tiesas ļoti atšķirīgi interpretē. Manuprāt, tiesām piemērojot jebkuru likumu, arī Saeimas vēlēšanu likumu, ir jāņem vērā atzītie starptautiskie cilvēktiesību principi. Ja tiesas pareizi piemērotu šo likumu, es pieļauju, varbūt, ka problēmu būtu mazāk. Var jau būt, ka mēs izvairītos arī no šodienas tiesas sēdes. Var jau būt, ka mums būtu precīzāka izpratne par cilvēktiesībām.

Manuprāt, laime šeit nav tālu jāmeklē, jo mēs visi vienlaikus gan esam skolnieki, gan skolotāji šajā demokrātijas skolā. Mēs paši it kā mācāmies šīs cilvēku tiesības un paši it kā sludinām šīs cilvēku tiesības. Mums it kā nākas sēdēt solam vienā pusē un vienlaicīgi stāvēt un mācīt pašiem sevi.

Manuprāt, izvērtējot visus šos apstākļus, pieteikums būtu noraidāms.

Paldies.

A.Endziņš

Paldies. Vai lietas dalībnieki vēlas vārdu replikai?

A.Ogurcovs

Jā. Godājamā tiesa, es uzskatu, ka atbildētāju pārstāvis pierādīja, ka patiešām šajā gadījumā diskrimināciju izraisa nevis konkrētas darbības, bet pats sastāvēšanas fakts.

Otrkārt, ja runātu par krimināllietām, tad, ja pie kriminālizmeklēšanas tiek pierādīts, ka persona nav vainīga, tad viņa nevar būt sodīta citādā veidā nekā, ja par to nav teikts lēmumos par kriminālvajāšanas izbeigšanu.

Paldies.

A.Endziņš

Paldies. Saeimas pārstāvis? Vēlas vārdu replikai?

G.Kusiņš

Es vēlētos izteikties... Manuprāt, likumā ir skaidri norādīts, ka vajāti tiek nevis šo organizāciju biedri, bet gan tie, kas ir šajās organizācijās darbojušies. Līdz ar to ir starpība starp kriminālo

procesu, kas attiecībā uz... būtu vadāms attiecībā no Krimināllikuma un šiem ierobežojumiem, kas ir Saeimas vēlēšanu likumā. Tie ir citādi ierobežojumi.

Paldies.

A.Endziņš

Paldies.

Tiesa, apspriežoties uz vietas, nolēma, ka spriedums tiks pasludināts 30.augustā 14.00 Satversmes tiesas sēžu zālē.

Stenogrāfiste M.Ceļmalniece

Tiesas sēdes sekretāre E.Rozenberga